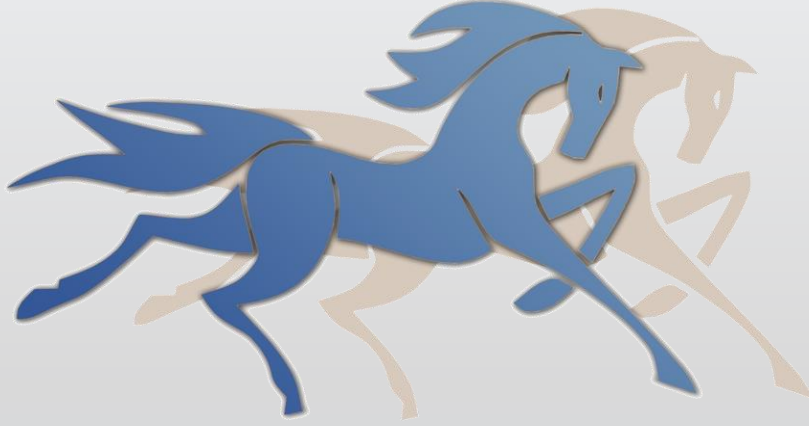

ARDAHAN RAHVAN AT ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

SONUÇ RAPOR

ARDAHAN

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi

BEYAN

Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Merkezi Uygulanabilirlik Araştırması, T.C. Serhat Kalkınma Ajansı GÜDÜMLÜ Proje Mali Desteği ile Ardahan Belediyesi tarafından yürütülen 'Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Hipodromu Projesi' kapsamında hazırlanmıştır.

Raporda belirtilen içerik T.C. Serhat Kalkınma Ajansı'nın görüşlerini yansıtmamaktadır.

ARDAHAN BELEDİYE BAŞKANLIĞI

Faruk KÖKSOY, Belediye Başkanı
Serap AYDEMİR, Fen İşleri Müdürü
Eylem DURAK ACAR, Proje Ofisi Uzmanı
Rukiye YILDIRIM KESER, Proje Ofisi Uzmanı

AKADEMİA DANIŞMANLIK

Murat ÇEVİK, Şehir ve Bölge Planlama Uzmanı
Eren Çağdaş BİLGİÇ, Kentsel Tasarım ve Planlama Uzmanı
Dr. Asmin KAVAS, Kent, Çevre ve Yerel Yönetimler Uzmanı
Tanju ÇETİN, Enerji, Kalite ve Yönetim Sistemleri Uzmanı
Rumeysa ORHAN, Şehir Plancısı
Dilara Büşra DURMUŞ, Şehir Plancısı
Doç. Dr. Selcen ÖZTÜRK, İktisatçı
Kemal ÇAKIN, Veteriner Hekim
Ayça Arzu PEKER, Binicilik Eğitmeni

ÇİZELGELER LİSTESİ

RESİMLER LİSTESİ

1. GİRİŞ: ARAŞTIRMA TEMEL YAKLAŞIMI ve YÖNTEM

2. RAHVAN AT ve ATLI SPORLAR HİPODROMU PROJESİ

- 2.1. Proje Künyesi
- 2.2. Amaç ve Hedefler
- 2.3. Arka Plan ve Gerekçe
- 2.4. Ulusal ve Bölgesel Plan ve Stratejilerle İlişkisi
- 2.5. Beklenen Faydalar, Olası Riskler ve Önlemler

3. RAHVAN AT ve BİNİCİLİĞİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

- 3.1. Rahvan At ve Özellikleri
- 3.2. Üretimi, Çeşitleri ve Yetiştiriciliği
- 3.3. Dünya’da Rahvan Atı, Atçılığı ve Yarışları
- 3.4. Türkiye’de Rahvan Atı, Atçılığı ve Yarışları

4. ARDAHAN YÖRESİNDE RAHVAN ATÇILIĞI ve BİNİCİLİK

5. ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

- 5.1 Konumu
- 5.2. Tarihi
- 5.3. Nüfus ve Göç
- 5.4. Eğitim-Öğretim
- 5.5. Sağlık Hizmetleri
- 5.6. İktisadi Yapı ve Ana İş Kolları
- 5.7. Doğal Yapı
- 5.8. Kültür, Sanat ve Turizm

6. UYGULANABİLİRLİK DEĞERLENDİRMESİ

- 6.1. Konum ve Arazi Özellikleri
- 6.2. Proje Kapsamında Planlanan Hizmetler ve İşletme Modeli Değerlendirmesi
- 6.3. Planlanan Yatırımın Ekonometrik Değerlendirmesi
- 6.4. Toplumsal Etki ve Olanakların Değerlendirilmesi
- 6.5. Olası Çevresel Etkiler Ve Alınması Gereken Önlemler
- 6.6. Değerlendirme ve Sonuç

7. YÖNETİM STRATEJİSİ ve EYLEM PLANI

8. TASARIM ÖNERİSİ (ÖN [AVAN] PROJE)

- 8.1. Avan Proje
- 8.2. Tematik Vaziyet Planı
- 8.3. Tribünler
- 8.4. Sosyal Tesis
- 8.5. Hara
- 8.6. Yaklaşık Maliyet İcmali

9. KAYNAKÇA

ÇİZELGELER

- Çizelge 1: Dünya’da yaygın olarak bilinen rahvan at yarışları
- Çizelge 2: Türkiye’de 'Rahvan Atı ve Biniciliği'ne yaygın olarak rastlanılan iller
- Çizelge 3 Türkiye’deki Rahvan At Etkinlikleri ve İlgili Kurum/Kuruluş
- Çizelge 4: Ardahan İli Net Göç Hızı
- Çizelge 5: Ardahan İli Nüfus Değişim Grafiği
- Çizelge 6: Nüfusa Kayıtlı Olunan İle Göre İkamet Edilen İl (Kayıtlı Olunan İl Ardahan)
- Çizelge 7: İllere Göre Yaşayan Ardahanlıların Sayısı
- Çizelge 8: Okur Yazarlık Durumu
- Çizelge 9: İl Geneli Hastane Ve Yatak Sayıları
- Çizelge 9 : İşletme Dönemi Tahmini Bütçe Özeti (Yıllık)
- Çizelge 10 :İşletme Dönemi Tahmini Bütçe Özeti (Yıllık)
- Çizelge 11: İşletme Dönemi Tahmini Bütçe Özeti (yıllık)
- Çizelge 12: Keşif Özeti - Yaklaşık Maliyet İcmali (Genel)
- Çizelge 13. Öneri Gelir Getirici Etkinlikler

RESİMLER

- Resim 1: Rahvan At Yarışları’ndan Bir Kare
- Resim 2: Dönemin Ardahan Valisi ve Ardahan Belediye Başkanı At Üzerinde
- Resim 3: Ardahan Kalesi
- Resim 4: Rahvan Atının Yürüyüş Biçimi. Sırasıyla 1., 2. ve 3. Zaman
- Resim 5: Sahibinne birincilik getiren «Key to the Highway» adındaki rahvan at
- Resim 6: Rahvan At Yarışlarında Bir Kadın

- Resim 7: ABD’nin 1896-1916 Yılları Arasındaki Meşhur Rahvan Şampiyonu Dan Patch
- Resim 8: Ardahan’da Rahvan Atlar ve Binicileri
- Resim 9: 12.yy’a ait At Heykelleri
- Resim 10: Ardahan 5. Rahvan At Yarışları 3. Doğu Anadolu Şampiyonası’ndan Görüntü
- Resim 11: Çıldır Gölü’nde Düzenlenen ‘Altın At Kış Festivali’nden Bir Görüntü
- Resim 12: Ardahan Belediye Rahvan Ata Binerken
- Resim 13: Ardahan Kalesine, Kura Nehrinden Bakış
- Resim 14: Ardahan’da Hayvancılık Önemli Bir Sektör Olarak Değerlendirilebilir
- Resim 15: Ardahan’ın Doğal Güzelliklerinden Bir Görünüm
- Resim 16: Damal Atatürk Silüeti ve Yöresel Giysisiyle Fidan Atmaca
- Resim 17: Proje Alanının Konumu – Google EARTH
- Resim 18: Proje Alanının Parsel Bilgileri – Google EARTH
- Resim 19: Proje Alanının 3 Boyutlu Görseli-1
- Resim 20: Proje Alanının 3 Boyutlu Görseli-2
- Resim 21: Proje Alanının 3 Boyutlu Görseli-3
- Resim 22: Proje Alanının Tematik Gösterimi
- Resim 23: Tribün Kesit Görünüşü
- Resim 24: Tribün Ön Görünüşü
- Resim 25: Ahşap Sosyal Tesis – Önden, Yandan ve Arkadan Görünüş
- Resim 26: Ahşap Sosyal Tesis – Plan
- Resim 27: Hara – Önden Perspektif Görünüm
- Resim 28: Hara – Perspektif 3 Boyutlu Görünüm
- Resim 29: Hara – Plan

GİRİŞ

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi Uygulanabilirlik Araştırması'nın temel yaklaşımı; ilgili projenin bir «sosyal proje» olarak tanımlanmasından yola çıkarak, Rahvan At, Biniciliği ve Atlı Sporlar Merkezi Tesislerinin, yalnızca bir spor ve turizm tesisi olarak değil, aynı zamanda Ardahan İli ve merkez ilçede yaşayanlar için bir toplumsal ve kültürel etkinlik alanı, bir kırsal kalkınma yatırımı olarak değerlendirmesidir.

Araştırma, iki temel aşamada yürütülmüştür.

İlk olarak, mevcut durum araştırması kapsamında dünyada, Türkiye'de ve Ardahan yöresinde rahvan at ve biniciliğinin tarihçesi, günümüzdeki durumu ile Ardahan İli'nin toplumsal, ikisadi ve doğal/çevresel niteliklerine ilişkin kaynak ve saha araştırması gerçekleştirilmiştir. Saha çalışması, Ardahan Merkez ilçe ile proje alanının yer aldığı Sulakyurt Köyü'nde çeşitli paydaşlarla ve il dışında yaşayan ancak dönemsel olarak ili ziyaret eden kişilerle görüşmeler yapılarak, ilin ve merkez ilçenin yaşam koşulları, ilde yürütülen iktisadi ve toplumsal faaliyetler ile yerel kalkınma ve kırsal turizm olanaklarına ilişkin düşünceleri hakkında bilgi edinilmiştir.

İkinci olarak, ilk aşamada edinilen bilgi ve bulgular dikkate alınarak, planlanan tesisin öngörülen hizmet kapsamı, teknik kapasitesi, işletme ihtiyaçları ile geçerli ulusal ve uluslararası standartlara uyumuna ilişkin bir uygulanabilirlik çözümlemesi yapılmıştır.

Bu çözümleme temelinde, tesisin hedeflenen hizmetleri yerine getirebilmesinde kılavuz olabileceği düşünülen bir yönetim stratejisi ve eylem planı önerisi ile tesis için mekansal tasarım önerisi (ön proje) de sunulmuştur.

Resim 1: Rahvan At Yarışları'ndan Bir Kare

Kaynak: www.ardahan.bel.tr

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR HİPODROMU PROJESİ

PROJE KÜNYESİ

PROJE ADI : Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Hipodromu
YERİ : Ardahan İl Merkez İlçesi
YÜRÜTÜCÜ : Ardahan Belediye Başkanlığı
SÜRE : 24 AY
MALİ DESTEK : Serhat Kalkınma Ajansı (SERKA)

PROJE TOPLAM MALİYETİ : 3.474.297,06 TL
AJANS KATKISI : 2.605.722,79 TL
PROJE YÜRÜTÜCÜSÜ KATKISI : 868.574,27 TL

FAYDALANICILAR :

1. Ardahan Belediyesi
2. Ardahan ilindeki KOBİ'ler (turizm alanında)
3. Ardahan'da yaşayan vatandaşlar
4. Ardahan'a gelen yerli ve yabancı ziyaretçiler
5. Planlanan Tesislerde çalışacak kişiler
6. İl dışından gelen Ardahanlılar (yaklaşık yıllık 50 bin kişi)

İLGİLİ KURUM ve KURULUŞLAR :

1. Kültür ve Turizm İl Müdürlüğü,
2. Ardahan Rahvan At Binicileri Derneği

- *Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Hipodromu Projesi bilgileri, Ardahan Belediyesi Proje Ofisi'nden iletilen proje başvuru belgesinden alınmıştır.*

AMAÇ ve HEDEFLER

Projenin amacı, Ardahan'ın önemli kültürel değerlerinden ve unutulmaya yüz tutmakta olan rahvan at biniciliği ve cirit gibi atlı spor etkinliklerinin yeniden canlandırarak, kültür turizmini geliştirmek ve vatandaşlarımızın vakit geçirebileceği sosyal yaşam alanları oluşturmak, bu alanda ilimiz yöresel lezzetlerini halka sunmak ve onların yaşam kalitesini yükseltmektir.

Proje hedefleri aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

- 1- Ardahan'ın önemli kültürel değerlerinden olan rahvan at yetiştiriciliğini yeniden canlandırmak;
- 2- Yerli ve yabancı turistler ile il dışından gelen hemşehrilerin yararlanabilecekleri alanlar oluşturarak ilde turizm sektörünün altyapısının gelişmesine katkı sunmak;
- 3- Turizm sektörünün gelişmesine katkı sunarak ilde ulaştırma, konaklama, yeme-içme işletmeciliği, seyahat acenteciliği gibi diğer iktisadi faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlamak;
- 4- Başta çocuklar, gençler ve aileler olmak üzere ilde yaşayanların vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar oluşturmak;
- 5- Ardahan'ı ziyaret eden turistlerin ve ilde yaşayanların yararlanabilecekleri sosyal faaliyetler gerçekleştirmek ve
- 6- İlin sahip olduğu yöresel lezzetlerin tanınırlığını sağlamak.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR HİPODROMU PROJESİ

ARKA PLAN ve GEREKÇE

TRA2 Bölgesi 2014-2023 Bölge Planında Rekabet Edebilirlik gelişme ekseninde turizmde “Bölgesel Marka Olunması” bir öncelik olarak belirlenmiştir. Plan çerçevesinde Bölgedeki kış, kültür ve doğa turizm değerlerinin tanınırlığının/bilinirliğinin sağlanması, hizmet kalitesinin artırılması ve altyapının iyileştirilmesi hedeflenmektedir.

Rahvan atlar, Orta Asya’dan Türklerle beraber Anadolu’ya göç eden gerçek Türk atlarıdır. Adını ise bir yürüyüş biçimi olan “Rahvan” kelimesinden almışlardır. Bu yürüyüş biçimiyle atlar binicisini sarsmadan, daha az yem ve su ile daha uzun yol alabilmektedir. Bu yüzden rahvan at kültürü konar-göçer bir yaşam sürdüren Türklere, kökeni, tarzı ve karakteri itibarıyla uyum sağlamış ve bir kültür ögesi olarak Türklerle beraber süregelmiştir.

Günümüzde unutulmaya yüz tutmuş bir spor dalı olan rahvan at yarışları uluslararası binicilik (konkur) sporları arasında yer almamakta, sadece Türk kültür ögesi olarak Türkiye’de ve Türk Cumhuriyetlerinde bir spor dalı olarak «yorga» adıyla yaşatılmaktadır. Ülkemizde rahvan at kültürü Bursa, Afyon, Muğla, Mardin, Balıkesir ve Ardahan gibi birçok ilde kültür festivalleri kapsamında yaşatılmakta ve rahvan at yarışları düzenlenmektedir.

Bir kültürün simgesi olan Rahvan At biniciliği gibi Ata sporumuz olan cirit oyunu kültürel tarihimizde özlenen ve anımsanmak istenen birer faaliyettir. Kültürel tarihimizde yaygın bir şekilde düğün derneklerinde, yayla şenliklerinde ve köy gençleri arasında atlı yarışlarda ve etkinliklerde Rahvan At biniciliği ve Cirit oyunları yapılmaktaydı. Var olan bir kültürün Ardahan İli’ndeki temsilciliğini ve kültürün gelecek kuşaklara aktarılmasında Ardahan Belediyesi ile ortaklaşa faaliyet göstermekte olan Rahvan At Binicileri Derneği, farklı etkinliklerle faaliyetlerini sürdürmekte olup, dernek üyeleri 100’ü aşkın rahvan at varlığına sahiptir.

«Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Hipodromu Projesi» de, Ardahan’ın önemli kültürel değerlerinden birisi ve unutulmaya yüz tutmakta olan rahvan at biniciliği ve cirit oyunlarının yeniden canlandırılarak, hem kültür turizminin geliştirilmesi hem de vatandaşlarımıza sosyal yaşam alanları sağlayarak yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla tasarlanmıştır.

Proje ile, at yarışlarının izleneceği tribün, vatandaşların nitelikli zaman geçirebileceği lokanta, çocuk oyun alanı, gezinti alanlarından oluşan sosyal bir tesis alanı oluşturulacaktır. Bu tesiste, farklı zamanlarda insanların kaliteli zaman geçirebileceği at biniciliği kursları, atlı doğa yürüyüşleri, rahvan at yarışları, atlı kızak oyunları, atlı okçuluk ve cirit gösterileri gibi faaliyetler yapılacaktır. Ayrıca oluşturulacak alanda yeme-içme, çocuk oyun alanları ve gezinti alanları ile de günlük hayatta zaman geçirilebilecek mekanlar oluşturulacaktır.

Ardahan İli’nde, 2017 yılında 3.sü düzenlenen Rahvan At yarışları Ardahan Belediyesi ile Rahvan At Binicileri Derneği ortaklığında yürütülen kültürel bir etkinlik olup, bu etkinliğin daha düzenli ve daha geniş kitlelere ulaşabilmesi için «Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Hipodromu (Merkezi)» yapımı planlanmaktadır. Proje, oluşturulacak sosyal tesisler ve rahvan at biniciliği kültürünün yaşatılması ile özellikle kültür turizmi sektörünün gelişmesine ve ilde iktisadi açıdan gelir artışına katkı sağlayacaktır.

Ardahan İli, turizm destinasyonu olması açısından Ahıska, Çıldır Gölü, Ani Harabeleri gibi birçok tarihi ve kültürel turizm merkezlerinin yakınında ve Doğu Karadeniz turizm hattı üzerinde önemli bir konuma sahiptir. İl içerisinde Çıldır Gölü, kaleler ve kuleleri, Şeytan Kalesi, Ardahan Kalesi, Kura Kanyonu, tarihi ve doğal güzellikler gibi önemli varlıklara sahiptir.

Turizm sektörünün gelişmesi ile bölgede yeni istihdam alanların oluşması, altyapının gelişmesi ve gelen ziyaretçi sayısının artmasına paralel olarak iktisadi açıdan gelir artışına katkı sağlayarak sosyo-ekonomik gelişime ve kalkınmaya etki edileceği düşünülmektedir.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR HİPODROMU PROJESİ

ULUSAL ve BÖLGESEL PLAN ve STRATEJİLERLE İLİŞKİSİ

Proje, 2014-2018 dönemi için, 2023 hedefleri doğrultusunda hazırlanan 10. Kalkınma Planında Turizm sektöründe geliştirilen aşağıdaki amaç ve hedefler ile örtüşmektedir.

- Turizmde nitelikli işgücü, tesis ve hizmet kalitesiyle uluslararası bir marka haline gelinmesi;
- Daha üst gelir grubuna hitap edecek şekilde turizm ürün ve hizmetlerinin çeşitlendirilmesi ve iyileştirilmesi;
- Turizm değer zincirinin her bileşeninde kalitenin artırılması ve
- Sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde bölgesel kalkınmada öncü bir sektör haline gelinmesi.

Bu bağlamda sektörde, doğal ve kültürel değerlerin koruma-kullanma dengesinin gözetilmesi ve nitelikten ödün vermeden sürdürülebilir bir büyümenin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Planda Kırsal Kalkınma (Türkiye'nin tek kırsal il merkezi Ardahan'dır) alanında, kırsal toplumun iş ve yaşam koşullarının bulunduğu yörede iyileştirilmesi, kırsal ekonominin ve istihdamın güçlendirilmesi, insan kaynaklarının geliştirilmesi ve yoksulluğun azaltılması, sosyal ve fiziki altyapının iyileştirilmesi ile çevre ve doğal kaynakların korunması amaçlanmıştır.

Bu bağlamda proje, Ardahan ili'nde toplumsal ve fiziki altyapının iyileştirilmesine ve turizm sektörünün gelişmesine de katkı sunarak Ardahan'da yaşam memnuniyetini artırarak, ekonominin iyileşmesini ve sorunlara olduğu yerde çözüm üretmeyi hedeflemektedir.

Proje, 10. Kalkınma Planında ifade edilen "Rekabetçiliği ve Sosyal Uyumu Geliştiren Kentsel Dönüşüm Programı" öncelikli dönüşüm programları ile de örtüşmektedir. Programın amacı olan şehirlerde ekonomik, sosyal ve fiziki dezavantajlarını azaltarak rekabet gücünü ve yaşam kalitesini artırma hedefi, projenin de hedefidir.

Proje, Bölge Planı "Rekabet Edebilirlik" gelişme ekseninin;

4.2. Turizmde Bölgesel Marka Olunması önceliği

4.2.2. Turizm çeşitliliğinin artırılarak, turizm sezonunun tüm yıla yayılması tedbiri ile

4.2.5. Hizmet kalitesinin artırılması tedbirlerini desteklemektedir.

Proje ile özgün bir kültür olan rahvan at biniciliği yaygınlaştırılacak ve tanıtılacak, turizmde ürün çeşitliliğinin artırılacak, altyapı yatırımları yolu ile ziyaretçilerin memnuniyet düzeyleri yükseltilecek, belirli dönemlere sıkışmış bir turizm faaliyeti yerine yıla yayılmış, süreklilik arz eden ve kırsal kalkınmaya destek sağlayacak faaliyetler yürütülecektir.

Bu doğrultuda, Türkiye'de kırsal nitelikte olan tek il merkezi Ardahan Merkez ilçesinde yürütülecek proje ile yaz ve kış mevsimlerinde faaliyet yürütülerek, hem ilde turizm sektöründe süreklilik arz edecek önemli bir altyapı yatırımı sunulacak, hem de kırsal kalkınmaya katkı sağlanacaktır.

Bununla birlikte Proje, Bölge Planı "Çevresel Sürdürülebilirlik" gelişme eksenini;

2.1. Kentsel Altyapının iyileştirilmesi önceliği

2.1.3. Kent insanının sosyalleşmesini sağlamaya yönelik rekreatif/sosyal donatı alanları oluşturulması tedbirini de desteklemektedir.

Bölgenin en önemli sorunlarından biri de bölgedeki toplumsal donatıların bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olmasıdır. Bu da, bölgedeki yaşam kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmasına engel olmaktadır. Proje ile yeni dinlenme/toplumsal alanların oluşturulması sağlanacaktır. Alan üzerinde yarış pisti, tribün, sosyal tesis (lokanta-kafeterya), çocuk oyun alanıyla oluşturulacak dinlenme (rekreasyon) alanı yukarıda değinilen öncelik ve tedbirlerde belirtilen sosyal donatı alanlarının oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.

BEKLENEN FAYDALAR, OLASI RİSKLER ve ÖNLEMLER

Projenin en önemli katkı sağlayacağı alan turizm sektördür. Turizm birçok sektörden girdi alan ve çıktı veren bir sektördür. Turizm sektöründeki gelişmelere paralel olarak mevcut ve yapılacak yeni yatırımlar il ekonomisine katkı yapacak, inşa edilecek tesisler istihdama katkı sağlayacaktır. İlimizin kültürel değerlerinin canlandırıp, bu değerlerin yaşatılacağı altyapı ve üstyapıların oluşturulması yerli ve yabancı ziyaretçilerin yeni kültürleri görmesine ve yaşamasına imkân verecektir. Ziyaretçiler öncelikle bu tesislerdeki faaliyetler, sonraki dönemlerde ise bu tesislerde yetişen sporcuların başka yerlerdeki faaliyetlerini görecek ve Ardahan'ın bu kültürel değeri yaygınlaşacak, yeniden hayat bulacaktır.

Bu proje aynı zamanda şehrimizde mevcut yaşayanlara sosyal faaliyet alanları ve altyapı sağlayacak ve yaşayanların yaşam memnuniyetinin artmasına ve göçün azalmasına da önemli katkı sağlayacaktır.

Projede olası riskler ve riskleri önleyici tedbirler aşağıdaki gibidir:

- 1- Nitelikli insan kaynağı: İlimizde turizm sektöründe nitelikli insan kaynağı bulunmadığı gibi personel sirkülasyonu da oldukça fazladır. Bu problemin önüne öncelikle bölgeden gençleri istihdam ederek ve Ardahan Üniversitesi Turizm MYO öğrencilerini değerlendirerek bu risk azaltılacaktır.
- 2- Beklenmedik doğal afetler: Tesisin kurulacağı alanda su baskını ve heyelan tehlikesi bulunmamaktadır. Yapıların çatıları ilimizdeki mevsim şartlarına uygun olarak kar taşıma kapasitesi yüksek olacak şekilde inşaa edilecektir. Meydana gelebilecek deprem riskini en aza indirmek adına yapılacak yapılar deprem yönetmeliğindeki standartları sağlayacak şekilde yapılacaktır. Ayrıca tesisler yine bu risk en aza indirmek adına tek katlı yapılara şeklinde olacaktır.
- 3- Tesise ulaşım: Tesise bireysel araçlar ile gidilmesine imkan verecek yol ve otopark alt yapıları oluşturulacaktır. Ayrıca tesise geliş ve gidişlerin daha rahat yapılabilmesi için toplu taşıma araçları ile hat düzenlenecektir.

Resim 2: Dönemin Ardahan Valisi Sn. Ahmet DENİZ ve Ardahan Belediye Başkanı Sn. Faruk KÖKSOY At Üzerinde
Kaynak: www.ardahanhaber.com.tr

Resim 3: Ardahan Kalesi ve Ardahan

Kaynak: www.ardahan.bel.tr

MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

RAHVAN AT ve ÖZELLİKLERİ

Binicilik, orta çağlardan bu yana Orta Asya ve Anadolu'da süre gelen bir kültür haline gelmiştir. Bilimsel çalışmalara göre Türkler atı evcilleştiren ilk millettir ve bu nedenle Türk kültürüne "Atlı Bozkır Kültürü" denilmektedir. Türklerle birlikte Orta Asya'dan Anadolu'ya göç eden binicilik kültürü de beraberinde 'rahvan at'ı getirmiştir. Bu atlar, isimlerini bir yürüyüş olan 'rahvan'dan almışlardır ve halk arasında gerçek Türk atları olarak bilinirler.

Rahvan atın özel bir tür olup olmadığı hala tartışılmaktadır; ancak, uzun yıllar boyunca rahvan yürümeleri ya da az su ve yemle uzun yol alabilmesi için ehlileştirilmesi, bu atların soyunda fizyolojik olarak değişikliğe sebep olmuştur. Yıllardır süre gelen kendine has tımar yöntemleri ile rahvan atları farklı bir yürüyüş tarzına sahiptirler, bakımları konusunda sahiplerine büyük kolaylık gösterirler ve kısıtlı gıda ve su ile uzun yol alabilirler.

Atların doğasında yer alan yürüyüş çeşitleri tırıs, adeta, kenter ve dörtnal olarak bilinir. Rahvan yürüyüş ise, doğuştan gelen bir özellik olabileceği gibi, atın en az %50 oranında rahvan kanı taşıması şartıyla sonradan da öğrenilebilir. Rahvan yürüyüşünün esası, atın bir tarafındaki ön ve arka ayaklarının aynı anda yere basmasına dayanmaktadır (resim-3). Rahvan Atçılık Kulübü Başkanı Mustafa Küçükmeral bir söyleşisinde bu yürüyüşü "Rahvan atlarının hızlı giderken ayakları yerden kesilmez, bir ayağı her zaman yeredir. Binici rahvanda rahattır, hiç sarsmadığı için üzerinde kahve bile içebilirsiniz." şeklinde tariflemektedir.

Rahvan atın bir başka özelliği ise atın daha kısa zamanda, daha fazla yükü, daha az enerjiyle, daha uzun mesafeye kadar taşıyabilmesidir. Bu özellik atın hızıyla ilişkili olarak binici için rahat ya da rahatsız edici olabilir. Yavaş bir şekilde ilerleyen rahvan at, binici için oldukça rahattır. Binici, yalnızca iki yana hafifçe sallanır. Aksine hızlı seyreden bir rahvan at ise, biniciyi iki yana sert bir şekilde salladığı ve eyerin üstünde oturmayı zorlaştırdığı için rahatsız edici olabilir.

Resim 4: Rahvan Atının Yürüyüş Biçimi. Sırasıyla 1., 2. ve 3. Zaman

Kaynak: E. Güleç, Türk Rahvan Atı ve Atçılığı, 1996

ÜRETİMİ, ÇEŞİTLERİ ve YETİŞTİRİCİLİĞİ

Sekizinci yüzyıla dayanan Türk yazılı eserlerinde, yorga (rahvan) kavramı atlarda doğuştan gelen bir yürüyüş biçimi –seyrek de olsa bir at yarışı türü- olarak geçmektedir. Yine bu yazıtlar, rahvan at ve biniciliği kültürünün farklı mekan ve zamanlarda devam ettiğini göstermekte, 17. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin güç kaybetmeye başlamasıyla, binicilik sisteminin de bozulmasına sebep olduğunu işaret etmektedir. Buna bağlı olarak, dönemin istatistiki verileri Anadolu'da özellikle rahvan atlara kaynaklık eden yerli at sayılarının dramatik bir biçimde –gerek iktisadi sebepler, gerekse savaşlar sebebiyle- azaldığını göstermektedir. Başta rahvan atların yetiştirilmesi ve çoğalmasına etki eden bu durum, ne yazık ki Cumhuriyet dönemine kadar süregelmiştir.

Cumhuriyet döneminde halkın da gayretleriyle yaşatılmaya çalışılan rahvan at ve biniciliği kültürü, günümüzde de sürdürülmeye çalışılmaktadır. 1960 yılında rahvan at ve biniciliğine özel bir hara kurulması gündeme gelmişse de, bu proje siyasi ve iktisadi sebeplerden hayata geçirilememiştir. Neyse ki, halkın bu kültürü yaşatmadaki isteği rahvan yürüyebilen birkaç tür olan 'daday, canik, hınıs' ve 'ege midillisi' gibi türler Türkiye'de korunmasında faydalı olmuştur.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE RAHVAN AT ve BİNİCİLİĞİ

Rahvan at ve biniciliğı 1996 yılında 'Geleneksel Spor Dalları Federasyonu' çatısı altında yapılanmış ve 'müsabaka yönetmeliğı'yle birlikte ülke genelinde çeşitli etkinlikler düzenlemeye ve binicilik merkezleri oluşturulmaya başlanmıştır.

Rahvan atının yetiştiriciliğı, kùltürünün yaygınlaştırılması ve çoğaltılması için çeşitli politikaların ve bilimsel yöntemlerin oluşturulmasının gerekliliğı açıkça ortadadır. Yetiřtiricilerin kendi kısıtlı olanaklarıyla rahvan yürümeyi öğrettikleri özel tayların, bilimsel yöntemlerle daha nitelikli ve sağılıklı bir biçimde yürüyüşü öğrenmeleri gerekmektedir. Bunun için öncelikli olarak rahvan at yarışları hipodromlarının, rahvan at yetiştirme merkezlerinin ve atlı sporlar araştırma, geliştirme ve uygulama merkezlerinin kurulması gerekmektedir.

Buna bağılı olarak, mevcut yetiştirilme yöntemlerinin geliştirilmesi, sürdürülebilir yönetimi ve çağdaşlaştırılması gerekmektedir. Geleneksel yollarla yapılan rahvan at üretim teknikleri birçok yönden atın beden ve ruh sağılığını olumsuz yönde etkileyebilmektedir, bu yüzden çoğaltım teknikleri bilimsel yöntemlere bağılanarak atlar için daha çağdaş koşullarda nakil, üretim, kontrol, beslenme ve ikamet hizmetleri verilmelidir.

DÜNYADA RAHVAN ATI, ATÇILIĞI VE YARIşLARI

Rahvan atı ve biniciliğı Türkiye'de olduğı gibi, Orta Asya'dan tüm Dünya'ya yayılmış bir kùltür olarak kabul edilir. Bu kùltür zaman zaman yalnızca bir çiftlik etkinliğı olmamakla birlikte, gerek turizm, gerekse sportif açıdan geliştirilmesinde önemli yararlar bulunan bir etkinliktir.

Resim 5: Sahibine birincilik getiren «Key to the Highway» adındaki rahvan at

Kaynak: <http://allaboutstandardbreds.blogspot.com>

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE RAHVAN AT ve BİNİCİLİĞİ

Yurtdışı örneklerine bakıldığında, rahvan at ve biniciliğinin ABD, Avustralya ve bazı Avrupa ülkelerinde at arabası yarışları olarak yansıdığı görülür. Orta Asya ve Orta Doğu'da ise tıpkı Türkiye'de olduğu gibi, atlara saygı duyulan bir binicilik ve yarış kültürü olarak görülür.

Türk kültürü ve çevrelerinde rahvan atlara ilişkin ifade zenginliği, tarih boyunca atla ve atın üzerinde gelişen bir kültürle, yetiştirilme sayı ve niteliği açısından rahvan atların baskınlığının bir sonucudur. Gerçekten de, özellikle Doğu Türkistan ve çevresinde rahvan yürüyüşe sahip olmayan atlara rastlamak pek mümkün sayılmaz. Bu yürüyüş tarzı, bölge coğrafyasının dörtnal koşu tarzına uygun olmayan yapısı ve bitki örtüsüne azami uyum sağlamak ve optimal hareket yeteneği kazanmak için geliştirildiği düşünülebilir.

Kazak Türkçesinde '*jorga jaris*' anlamına gelen '*rahvan atların yarışı*', şu anda bile Orta Asya'daki en büyük spor faaliyetlerinden birisidir. Bu spor dalının da o bölgeye ait ve kendine özgü belli özellikleri vardır. Rahvan atın en önemli özelliklerinden biri olan yumuşak yürüyüş ön plandadır.

Yarışa giren rahvan atlar, 'yol' ve 'çakı' olarak adlandırılır. Bu atlar yarışa sağ ön ve arka ayaklarının; sol arka ve ön ayaklarının aynı olduğu pozisyonda başlarlar. Yarış bitimine kadar özel yürüyüşlerinden vazgeçemezler. Ayrıca bu sırada atlar su taşımak ve taşıdıkları suyu dökmek zorundadırlar. Rahvan yürüyüşlerinden vazgeçen atlar ve dört defa yarış menzilinden çıkan atlar -ki bu atın sahibi için büyük bir ayıp sayılmaktadır- yarış dışı bırakılır.

Eskiden rahvan atı yarışları uzun mesafe sayılabilecek iki yerleşim yeri arasında (3-10 km) yapılmaktaydı. Ancak günümüzde bu yarışlar pistin durumuna bakılarak 2 - 3 km arası olarak belirlenmektedir. Bunun nedeni ise atın hızdan düşmemesini ve yorulmamasını sağlamaktır. Rahvan atları eğitmek için özenle seçmek, sahibi ve diğer atlarla aralarında bir ilişki kurmak, dikkat edilmesi gereken en önemli etkidir.

Resim 6: Rahvan At Yarışlarında Bir Kadın

Kaynak: <http://www.ardahan.bel.tr>

Günümüzde kadınlar da yarışlara binici olarak katılmaktadır. Kadın yarışmacılara göre katılmalarının en önemli sebebi rahvan at yarışlarının bir ata sporu oluşu ve vücutlarını geliştirmeleridir.

Uluslararası yarışlarda oyuncuların sayısında bir sınırlama olmamakla birlikte, yarışçılar bulundukları yerde, yani yarışçı kulübesinin hemen önüne çizilen çizginin önünde dururlar ve yarışı yöneten kişinin -ki genelde genç yaşta bir erkek olur- verdiği işaret üzerine hepsi birden bulundukları yerden yarışa başlarlar. Bu yarış, bugün bildiğimiz klasik at yarışlarının bir benzeri sayılabilir. Başlangıç çizgisine ulaşan atlar galip ilan edilirler.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE RAHVAN AT ve BİNİCİLİĞİ

Diğer ülkelerdeki yarış faaliyetlerine değinecek olunursa, bunlardan en köklü ve en önemlileri Amerika, Avustralya ve Fransa'da yapılan yarışlardır. 1920 yılından daha eskiye dayanan ve o tarihten itibaren düzenli olarak geleneksel halde gerçekleştirilen yarışlar, Türkiye'deki yarışlarla birçok noktada benzerlik gösterse de (koşu mesafeleri, zemin vb.), -altının çizilmesi gereklidir ki- özellikle yandaki çizelgede de görüleceği üzere Amerika ve Avustralya rahvan at yarışlarının Türkiye'deki yarışlarından en önemli farkı at arabasıyla yapılıyor olmasıdır.

Çizelge 1: Dünya'da yaygın olarak bilinen rahvan at yarışları

YARIŞLARIN ADI	MENSEİ	BAŞLADIĞI YIL	KOŞU MESAFESİ
Prix d'Amérique	Fransa	1920	1,609 Metre
Canadian Pacing Derby (Kanada Rahvan At Derbisi)	Kanada	1936	1,609 Metre
Inter Dominion Trotting Championship	Avustralya	1936	1,600-1,900 Metre
the Little Brown Jug	ABD ve Kanada	1946	1,609 Metre
Gran Premio Lotteria	İtalya	1951	1,600 Metre
Elitloppet	İsveç	1952	1,609 Metre
North America Cup	Kanada	1984	1,609 Metre

Yurtdışında da rahvan atı ve binicilik faaliyetlerine fazlasıyla önem verilmektedir. Rahvan atı ve binicilik kültürünün Amerika'da da yaygınlaştırılmasını savunan ve birçok bilimsel yayın ve makale yayınlayan rahvan at eğitmeni Anastasia Burke Miller, bu konuda uluslararası eğitimler ve konferanslar vermektedir. Yine İzlandik rahvan atları üzerine genetik araştırmalar yapan Radigan Lander ise rahvan atlarının –bu türü diğer ırklarla kıyaslayarak- genetik tekilik taşıyan bir at türü olduğunu savunmaktadır.

Dünya'daki rahvan at kültürünün yaygınlığı turistik ya da spor faaliyetleri açısından mekansal ölçekte de yansımaktadır. Birinci Dünya Savaşı'ndan itibaren özellikle ABD ve Avustralya'da faaliyet gösteren rahvan at binicilik merkezleri, bu kültüre verilen değeri doğrular niteliktedir. Örneğin Avustralya'da bulunan "Menangle Park Paceway" 1.Dünya Savaşıyla beraber 1914 yılında açılmış, o tarihten günümüze kadar –ekonomik ya da toplumsal sorunlardan ara ara kapansa da- gelenekselleşmiş Avustralya rahvan at yarışlarının somut bir tanığı niteliğindedir. 'Club Menangle,' yalnızca sportif faaliyetlerin gerçekleştiği bir tesis olmamakla birlikte, aynı zamanda yiyecek-içecek tesisleri, etkinlik alanları ve sosyal tesisleriyle toplumsal, iktisadi ve ticari potansiyelleriyle de bölgenin kalkınmasına önemli ölçüde katkı sunmaktadır.

Resim 7: ABD'nin 1896-1916 Yılları Arasındaki Meşhur Rahvan Şampiyonu Dan Patch

Kaynak: <http://bscrittersitter.blogspot.com>

TÜRKİYE'DE RAHVAN ATI, ATÇILIĞI VE YARIŞLARI

Sekizinci yüzyıla dayanan yazıtlarda yer alan ve 'yorga' kavramının ilk defa kullanıldığı ifadeler Şine-Usu Yazıtı'nda geçmektedir. O yıllardan günümüze, Tonyukuk Yazıtı'ndan, Divan-ı Lügati't Türk'e kadar bir çok yerde kullanılan 'yorga/rahvan' ifadeleri bu atın Türklerde toplumsal hayatları kadar, edebiyatında da ne kadar önemli bir rol oynadığını göstermektedir.

Türk atı ve biniciliği Selçuklular tarafından Orta Asya Türkleri'nden yakın doğuya getirilmiş ve gerek iktisadi açıdan, gerekse spor alanlarında daha da geliştirilmişti. Kaynaklara göre Türk atının asıl üstünlüğünü hızı ve dayanıklılığı konusundaki yeteneği oluşturunuyordu. Örneğin Mübarek Zengi, XII. Yüzyıla ait binicilik alanındaki risalesi 'Feres-name'de doğuştan olan veya sonradan tımar edilen rahvan atların rahat bir biniş için kullanıldıkları gibi, av ve savaş sırasında da tercih edildiğini belirtmiştir.

Osmanlı dönemini incelediğimizde, ne yazık ki rahvan biniciliği ve yarışlarıyla ilgili yeterli bilginin bulunmadığını görmekteyiz. Evliya Çelebi'nin bahsettiği, 1664 yılında elçilik görevini yapmaya Viyana'ya giden Kara Hasan Paşa'nın karşılanması sırasında yapılan 'rahvan yarışları'nın ve 1864 yılında Kağıthane'de yapılan iki adet 'rahvan yarışı' dışında Osmanlı kaynaklarında bu spora pek değinilmemiştir.

Cumhuriyet öncesi dönemde, at ve binicilikle ilgili kurumsal yapıların zayıflaması, dağılması, bunlara verilen önemin azalması ve süregelen savaşlar rahvan atı ve biniciliği de oldukça etkilemiştir. Cumhuriyetin kurulmasıyla birlikte at yetiştiriciliği ve biniciliğine de önem verilmiş, ithal edilen damızlık atlarla yeni kurulan haralarda bu sektör yeniden canlandırılmaya başlanmıştır.

Resim 8: Ardahan'da Rahvan Atlar ve Binicileri

Kaynak: <http://www.ardahan.bel.tr>

Ancak ne yazık ki, Türk at ve biniciliğinin önemli bir mirası sayılan Anadolu atlarının yetiştirilmesi, uygun olanlarının rahvan olarak tımar edilmeleri Anadolu kırsalının sınırlı olanakları ve gayretlerine kalmıştır. 1950'lerde başlayan motorlu taşıtlardaki artışla beraber iktisadi ve toplumsal hayattan çekilmeye başlayan rahvan atı ve biniciliği, her şeye karşın özellikle kırsal bölgelerde bayramlar, düğün ve panayırlarından en gözde faaliyetlerinden biri olarak kalmış ve bir gelenek olarak bugüne kadar taşınabilmiştir.

Rahvan atı ve biniciliğinin bugüne kadar gelmesindeki en büyük rol Anadolu'nun birçok yerinde düzenlenen geleneksel panayır ve şenliklerdir. Eğlence ve spor anlayışının yanı sıra, motorlu araçların hizmet veremediği bölgelerde rahvan atının işlevi anlaşılmış ve bu alanda plan ve projeler geliştirilmiştir. Örneğin 1960 yılında Kars-Göle çevresinde rahvan at harası kurmak için bir proje oluşturulmuş, ödenek sağlanmış, ancak 27 Mayıs darbesi nedeniyle gerçekleştirilememiştir.

Rahvan atı ve biniciliği ülkemizde her bölgede, birçok ilde uygulanmaktadır. Genellikle sivil toplum kuruluşları yararına ve turizmi geliştirmek amaçlı düzenlenen rahvan at yarışları, beklentinin üzerinde seyirci sayısına ulaşmaktadır. Etkinlik giderleri yerel yönetimler, valilikler, spor kulüpleri ya da federasyonlar tarafından karşılanmakta; elde edilen gelirle yöreye ya da rahvan atı ve biniciliği alanına ait bir ihtiyaç giderilmektedir.

Toplumsal dayanışmada da önemli bir rol oynayan rahvan atı faaliyetleri de bölgelere göre farklılaşmakla birlikte, giderek artmaktadır. Günden güne daha sık duymaya başladığımız bu çalışma ve etkinlikler, rahvan at yetiştiricisi ve yarıştıracılarının resmi olarak teşkilatlanma taleplerini arttırmış ve bu biniciliğin resmi bir spor olarak tanınma ihtiyacını doğurmuştur.

Günümüzde giderek yaygınlaşan rahvan atı ve biniciliği faaliyetleri, birçok basın-yayın organında kendini göstermeye devam etmektedir. Özellikle Ardahan ili sınırlarında sıkça duymaya başladığımız 'rahvan at ve biniciliği' kavramı, bu kültürün yeniden canlanmasına, yaygınlaşmasına, turizme, ekonomiye ve toplumsal gelişime yönelik çalışmalara ışık tutmaya başlamıştır.

Öte yandan, yapılan ayrıntılı sosyal medya ve basın taramalarına göre, rahvan atı ve biniciliği başta Ardahan olmak üzere Türkiye'nin birçok ilinde geleneksel niteliğiyle uygulanmaya özen gösterilen, güncel bir spor olarak kabul edilebilir.

Çizelge 2: Türkiye'de 'Rahvan Atı ve Biniciliği'ne yaygın olarak rastlanılan iller

BÖLGELER	İLLER
Karadeniz	Düzce, Kastamonu, Ordu, Samsun, Sinop, Trabzon, Artvin, Tokat, Zonguldak, Bartın ve Gümüşhane
Ege	Denizli, İzmir, Manisa, Muğla, Afyon, Aydın ve Kütahya
Marmara	Bursa, Sakarya, Balıkesir, Kocaeli ve Çanakkale
Doğu Anadolu	Erzurum, Kars, Ardahan, Ağrı, Elazığ ve Malatya
İç Anadolu	Ankara, Konya ve Eskişehir
Güneydoğu Anadolu	Şanlıurfa
Akdeniz	Antalya, Burdur

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

DÜNYADA ve TÜRKİYE'DE RAHVAN AT ve BİNİCİLİĞİ

Ülkemizdeki rahvan atları ve buna bağlı binicilik faaliyetlerine bakıldığında ise, yine soylarının tükenmesini engellemek, bu kültürü yaşatmak ve yetiştiricilerini desteklemek amacıyla Türkiye'nin çeşitli illerinde de rahvan atı yarışları düzenlenmekte, bu konuda eğitimler verilmekte, hatta binicilik merkezleri kurulmaktadır.

Ardahan'ın yanı sıra, Türkiye genelinde düzenlenen rahvan atı binicilik etkinlikleri, buna bağlı olarak binicilik merkezinin varlığı ve etkinliğin hangi kurum/kuruluş tarafından düzenlendiği yandaki çizelgedeki gibi özetlenebilir.

Tablodan da anlaşılacağı üzere, ülkemizde de birçok ilde görülen rahvan atı etkinlikleri çeşitli kurum ya da kuruluşlardan destek bulmakta ve sürdürülebilir hale getirmek için çalışmalar devam etmektedir. Ancak birçok etkinlik için gerek hali hazırda var olan bir binicilik tesisinin kurulması, gerekse özel binicilik tesislerinin kurulmuş olmasına rağmen bu rahvan atı ve biniciliğine gerekli özen gösterilmemektedir.

Öyle ki, tüm bu etkinliklerin gerçekleştirildiği pistler ve tesisler yeterli donanımına sahip olmuyorken, bu etkinliklerin tanıtımı da yeterli boyutlarda ülkemize yayılamıyordur. Diğer yandan rahvan atın özelliklerinin ırsî olduğunun bilimselliği kanıtlanmış olmasına rağmen, ülkemizde bu ırkı geliştirmek ve yaşatmak adına hiçbir bilimsel çalışma yürütülmemekte, gerekli finansman bu koldaki bilimsel çalışmalara aktarılamamaktadır.

Çizelge 3 Türkiye'deki Rahvan At Etkinlikleri ve İlgili Kurum/Kuruluş

FAALİYETİN ADI	İLİ, İLÇESİ	TESİS / PİST	KURUM-KURULUŞ
Rahvan At Yarışları	Bursa, Orhaneli	Yok	-
Rahvan At Binicilik Eğitimi	Kocaeli, Gölcük	Rahvan At Bakım Ve Konaklama Tesisleri	Gölcük Belediyesi
Geleneksel Ramazan Etkinlikleri Dahilinde Rahvan At Yarışları	Ordu, Ünye	Belediye Binicilik Tesisleri	Ünye Belediyesi
Geleneksel Rahvan At Yarışları Zafer Koşusu	Afyon, İhsaniye	Yok	Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu
Geleneksel Rahvan At Yarışları	İzmir, Söke	Yok	Söke Belediyesi; Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu; Söke Rahvan Atları Binicilik ve Yetiştiricilik Spor Kulübü
Geleneksel Rahvan At Yarışları	Bursa, Osmangazi	Yok	Osmangazi Belediyesi
Türkiye Şampiyonası Rahvan At Yarışları	İzmir, Şirinyer	İzmir Şirinyer Hipodromu	Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu ve Türkiye Jokey Kulübü
Rahvan At Yarışları	Samsun, Canik	Yok	Canik Belediyesi
Çaylı Rahvan At Yarışları	İzmir, Ödemiş	Çaylı Dutdibi Yarış Alanı	Ödemiş Belediyesi ve Çaylı Rahvan Atları Binicilik ve Yetiştiricilik Spor Kulübü Derneği
Cumhuriyet Kupası	Bursa, Ürünlü	Ürünlü Rahvan At Tesisleri	Bursa Büyükşehir Belediyesi
Rahvan At Yarışları	Aydın, Nazilli	Nazilli Belediyesi Koşu Pisti	Nazilli Belediyesi
Rahvan At Yarışları	Kars, Arpaçay	Yok	Arpaçay Kaymaklığı

Gerek jeo-stratejik konumu, gerekse tarihi ve kültürel yapısı sebebiyle Ardahan binicilik kültürüne uzun yıllardır ev sahipliği yapmıştır. Öyle ki, yapılan bazı arkeolojik ve tarihi araştırmalara göre (örneğin Dr. Mustafa Aksoy'a ait "Şavşat/Artvin, Ardahan ve Kars'ta Koç-Koyun ve At Başlı Mezar Taşları" isimli çalışması) Ardahan ve çevresinde atın değerine ve binicilik kültürünün önemine dair 12. yüzyıla ait veriler olduğu bilinmektedir. Yöreyle ait bu kültürün mevcut durumu ve potansiyeli, yapılan çalışmalar doğrultusunda aşağıda da belirtilmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi, başta Ardahan olmak üzere Kuzey Doğu Anadolu Bölgesi'nde en gözde sporlardan birisi olan binicilik, yöreye ait sivil toplum kuruluşları, üniversite yapılanmaları, merkezi hükümet ve yerel yönetim organlarıyla desteklenmiş birçok kurum, kuruluş ve kişi tarafından desteklenmektedir.

Bunun yanısıra Ardahan Belediye Başkanı Sayın Faruk Köksoy'un sözlerine göre, Ardahan'da bulunan çayır ve meralar at yetiştiriciliği ve biniciliği anlamında oldukça elverişlidir. Yörenin iklim şartlarından dolayı, Ardahan'da yetişen atlar Türkiye standartlarına göre daha sağlam ve dayanıklı yapıya sahiptirler. Bunun için Ardahan'da binicilik sporu önemli bir potansiyele sahiptir denilebilir.

Sık sık Ardahan Valiliği ve Ardahan Belediyesi'nin ev sahipliğinde bölgedeki binicilik kültürünün mevcut durumu, potansiyeli ve geleceğe yönelik çalışmaları hakkında toplantılar, çalıştaylar yapılmaktadır. Bu etkinliklerde yörede bulunan at yetiştiricileri, sporcular ve yerel turizm temsilcileri bilgilendirilmekte ve açık tartışmalarla fikir alışverişi yapılmaktadır.

Geleneksel hale getirilmeye çalışılmış etkinliklerden en önemlisi birkaç yıldır yapılan ve dört yıldır Ardahan'da gerçekleştirilen 'Doğu Anadolu At Yarışları Şampiyonası'dır. Ardahan Belediyesi, Geleneksel Spor Dalları Federasyonu ve Ardahan Rahvan At Binicilik, Kültür ve Spor Kulübü'nün işbirliğiyle düzenlenen bu şampiyonaya bugün, Ardahan İli sınırlarındaki Sulakyurt Köyü ev sahipliği yapmaktadır.

Ardahan Valisi Sayın Mehmet Emin Bilmez bir konuşmasında "Bu yarışları daha da geliştirmeyi hedefliyoruz. Belediye Başkanımızın bu bölgenin düzenlenmesiyle ilgili bir proje hazırlığı içinde ... daha modern bir ortamda bu at yarışlarını düzenleme imkanına kavuşuruz" sözlerine yer vermiştir.

2018 yılında 4.sü gerçekleştirilmiş olan bu yarışların açılışlarını düzenli olarak Ardahan Belediye Başkanı, Ardahan Valiliği ve kurum müdürleri gerçekleştirmektedir. Bölgeye kurulacak olan olası bir binicilik merkezi ve hipodrom bu şampiyonanın da geleneksel olarak sürdürülmesi için ön ayak olacaktır. Bunun dışında Türkiye'nin diğer illerinde gerçekleştirilen binicilik yarışlarında, Ardahan'dan katılan sporcular da Ardahan'a defalarca ödüller kazandırmışlardır.

Resim 9: 12.yy'a ait At Heykelleri

Kaynak: Aksoy, Mustafa., «Şavşat/Artvin, Ardahan ve Kars'ta Koç-Koyun ve At Başlı Mezar Taşları» Türk Kültür Dergisi, 2016

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN YÖRESİNDE RAHVAN ATÇILIĞI ve BİNİCİLİK

Kaynak ve saha araştırmalarına dayanarak, Ardahan'ın başta rahvan atı ve atçılığı olmak üzere, birçok binicilik dalında da öncü bir il olduğu görülebilmektedir. Rahvan atı ve biniciliğinin tarihi incelendiğinde de yurdumuza yerleşmiş ilk Türk topluluklarının, Anadolu'ya Doğu Karadeniz ve Doğu Anadolu üzerinden giriş yaptığı söylenebilir. Bu nedenle Ardahan ve çevresi, ülkemizde biniciliğin yaygınlaşması konusunda kilit rol oynamaktadır.

Sosyal medya ve basın taraması yapıldığında ise, yine birçok kaynağın Ardahan'daki rahvan atı ve biniciliğinin geleneksel, toplumsal ve ekonomik önemini yansıttığı görülmektedir. Bölgede Ardahan Valiliği ve Ardahan Belediyesi'nin de destek verdiği 2013 yılında açılan 'Ardahan Rahvan At Binicilik Kültür ve Spor Kulübü' bölgede birçok etkinlik üzerinde çalışmaktadır. Bunlardan en önemlisi, 'Ardahan Belediyesi' ve 'Türkiye Geleneksel Spor Dalları Federasyonu'nun destekleriyle düzenlenen ve bu sene 6.sı yapılan 'Ardahan Rahvan At Yarışları'dır. Her sene Türkiye'nin dört bir tarafından ziyaretçi çeken ve günden güne ismini hızla duyurmaya devam eden bu etkinlik sayesinde rahvan atı ve biniciliği Ardahan özelinde kültürel ve ekonomik anlamda önemli bir atılıma geçmiştir.

Yukarıda belirtilen etkinlikler ve çalışmalar doğrultusunda belirtilebilir ki, gerek ilgili sivil toplum kuruluşları, gerekse yerel yönetimler ve merkezi idare birimleri bölgedeki rahvan atı ve biniciliğinin önemini ön plana çıkarmışlar ve söylenildiği gibi daha yapıcı, sürdürülebilir ve bölgesel kalkınmayı amaçlayan projeler için bir altyapı oluşturmuşlardır. Bu bağlamda yapımı gerçekleştirilecek olan 'Ardahan Binicilik Merkezi ve Hipodromu' projesinin bölgesel kırsal kalkınma için önemli bir araç olacağı ve bölge için hem geleneksel hem de turistik bir değer taşıyacağı göz önünde bulundurulmalıdır.

Resim 10: Ardahan 5. Rahvan At Yarışları 3. Doğu Anadolu Şampiyonası

Kaynak: www.kuzeyanadolugazetesi.com

Bilimsel çalışmalar ve tarihsel belgelere dayanarak söylenebilir ki, Ardahan, elverişli rahvan atların genetik olarak yoğunlaştığı bölgelerden bir tanesiydi. Dahası, yapılmakta olan ve yapılması planlanan projelerle bu potansiyeli taşımaya da devam etmektedir. Konuyla ilgili olarak "Ardahan Rahvan At ve Binicilik Kültür ve Spor Kulübü" başkanı Murat Arabul, "Ardahan'da eskiden olduğu gibi daha dayanıklı ve daha kaliteli ırkları tekrar geliştirmemiz lazım. Bunun için çalışmalıyız. Yarışçılık alanında gelişme ve ilerleme sarf etmeliyiz. Bölgedeki yarışlara katılarak Ardahan'a dereceler kazandırıp, bu geleneği sürdürerek genç nesillere ulaştırmalıyız" ifadelerini kulanmıştır.

Yapılması planlanan binicilik tesisleri ve hipodrom projesinin dışında, geliştirilecek bilimsel çalışmalar, üniversite eğilimleri ve kurulabilecek bilimsel araştırma laboratuvarları bu önemli ırkın sürdürülebilirliğine ve geliştirilebilirliğine katkı sağlayacaktır.

Rahvan atı ve biniciliği kültürü yerel ve bölgesel ölçekte ekonomik kalkınmaya katkı sunacak bir araç olarak düşünülebilir. İlk olarak turizm etkeni ele alındığında, geçmişten günümüze miras kalan bu kültür, bölge ekonomisindeki olumlu etkileri de ön plana çıkaracaktır. Yerelde ve bölgede yer alan işletmeler, yine o bölgede bulunan düzenli ya da düzensiz rahvan atı ve binicilik faaliyetlerinden olumlu yönde etkileneceklerdir.

Gerek at ve binicilik faaliyetlerinin bulunduğu alanlarda, gerekse çevresindeki ticaretin canlanmasını sağlayacak ve bölge halkına kalıcı ya da geçici istihdam olanağı doğacaktır. Bununla birlikte etkinlikler için gelen at sahipleri ve yerli/yabancı turistler gerek Ardahan merkezde, gerekse çevre yerleşim yerlerinde konaklayarak yerel ekonomiye de katkı sağlayacaktır. Bu etkinliklerin sürdürülebilirliği ele alındığında ise, bu doğrultuda oluşturulacak yazın ve kışın etkin olacak sosyal yaşam alanları, doğa turizmi ve kültür turizmiyle bölgede uzun vadeli kalkınma politikaları ve planları oluşturulabilir.

Yine bu sporun önemini vurgulamak amacıyla Ardahan Belediye Başkanı Faruk Köksoy da, *"Ardahan, rahvan at ve atlı sporlar için önemli bir merkezimiz ve birinci temel amacımız bunun ortaya çıkararak hareketlendirmek ve sektöre katkı yapmak"* ifadelerini kullanmıştır. Buna ek olarak, gerek Ardahan Belediye Başkanı Sayın Faruk Köksoy'un açıklamaları, gerekse medya-basın taramalarından anlaşılabileceği üzere 'Ardahan Rahvan At Binicilik Kültür ve Spor Kulübü' etkinliklerine, bölgedeki rahvan at ve biniciliğini geliştirmek üzere devam etmektedir. Bu çalışmaları kendi içlerinde oluşturdukları güçlü iletişim ağı ve sosyal medya platformları üzerinden yürütmektedirler.

Resim 11: Çıldır Gölü'nde Düzenlenen 'Altın At Kış Festivali'nden Bir Görüntü
Kaynak: www.ardahan.bel.tr

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN YÖRESİNDE RAHVAN ATÇILIĞI ve BİNİCİLİK

Giriş bölümünde de bahsedildiği gibi, gerçekleştirilecek olan rahvan at, binicilik ve hipodrom projeleri, bölge planı "Rekabet Edebilirlik" gelişme ekseninde, 'Turizmde Bölgesel Marka Olunması önceliği (4.2.),' 'Turizm çeşitliliğinin artırılarak, turizm sezonunun tüm yıla yayılması tedbiri (4.2.2)' ve 'hizmet kalitesinin artırılması tedbirini (4.2.5)' destekleyecektir.

Önceden de belirtildiği üzere, Ardahan Belediyesi ve yerel/milli spor federasyonları ve dernekleri tarafından organize edilen rahvan at yarışları ve çeşitli etkinlikler, bölgede hali hazırda ekonomide olumlu bir etki yaratmaktadır. Ardahan Belediye Başkanı Sayın Faruk Köksoy konuyla ilgili: "...Bu anlamda biz belediye olarak bu sporun ve kültürün yaşatılması amacıyla projeler yaptık. Rahvan yarışlarını geleneksel hale getirerek binlerce kişinin katılım gösterdiği programlar gerçekleştirdik. Rahvan atçılara tesis ettiğimiz saha ve diğer projelerimiz tamamlandığı zaman inanıyorum ki Rahvan atçılık Ardahan'da çok daha büyük bir öneme sahip olacaktır..." açıklamalarında bulunmuştur. Açıklamalardan da anlaşılaacağı üzere, konuyla ilgili, mevcut durumda yalnızca kendi içinde yetebilen bir etkinlikten öte, projelendirilerek, rahvan at ve binicilik faaliyetlerinin stratejik hedeflerinin belirlenmesi ve bu konuda somut adımlar atılması önem arz etmektedir.

Resim 12: Ardahan Belediye Başkanı Sn. Faruk KÖKSOY Rahvan Ata Binerken
Kaynak: www.ardahan.bel.tr

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

KONUMU

Ardahan, 814.578 km²'lik Türkiye topraklarının 171.061 km²'sini oluşturan Doğu Anadolu Bölgesi'nin kuzey doğusunda yer almaktadır. İlin doğusunda ve kuzeyinde Gürcistan (Acaristan Özerk Cumhuriyeti), güneyinde Kars, güneybatısında Erzurum ve batısında Artvin illeri yer almaktadır. Ardahan'ın Oltu'ya, Batum'a, Artvin'e, Ahıska'ya ve Kars'a açılan önemli geçitleri ve boğazları vardır. 5.576 km² yüzölçümüne sahip olan il, ülke topraklarının yaklaşık % 0,7'sini kaplamaktadır.

TARİHİ

Bilinen arkeolojik veriler ışığında Ardahan'ın en erken yerleşim izleri Kalkolitik ve Tunç Çağı'na ait olduğu görülmüştür. Çıldır ilçesindeki Akçakale Adası en önemli Eskiçağ arkeolojik buluntu alanıdır. İl Merkezi'nin kuzeyinde yer alan Yokuşdibi, Değirmenli, Sulakyurt, Kartalpınar gibi yerleşimler Tunç Çağı açısından önemli arkeolojik veriler sunar. M.Ö. 4. yüzyılda Gürcü Kültürünün etkisi görülmektedir. M.Ö. 6. yüzyılın sonlarına kadar Pers hakimiyetinde kalan bölge, Erken Bizans Döneminde Ermeni ve Gürcü egemenliklerinin topraklarını genişletme çabası içerisine girmiştir. Bölgede 10. Yüzyılda Gürcü ve Ermeni krallıkları dışında Abhazlar görülmektedir. 11. Yüzyılın ilk yarısına gelindiğinde topraklar Bizans İmparatorluğu'nun saldırılarına uğrar. Bizans saldırılarıyla güçsüz kalan Ermeni ve Gürcü Krallığı toprakları, Türkler tarafından tehdit edilmeye başlandığında savunmasız kalmıştır. Ardahan'ın Gürcü Krallığı'na ait en önemli kültür varlıkları M.S.10.-12. Yüzyıllar arasındadır.

Ortaçağ'da Ardahan'da Gürcü kültürünün etkisi görülmüştür. En önemli Gürcü yerleşimlerinden ikisi Hanak İlçesi'nin Börk ve Sevimli Köyleridir. 16. Yüzyılda Veli Köyü'nde 30 Gürcü ailesinin yaşadığı bilinmektedir. 18. Yüzyılın başlarında bölgeye gelen İtalyan misyonerlerden etkilenen Gürcüler, 1870'lerden itibaren Ermeni Katolik Takvimine uyarak Ermenileşmişlerdir.

Resim 13: Ardahan Kalesine, Kura Nehrinden Bakış

Kaynak: www.kulturportali.gov.tr

1917 Ekim devriminden sonra Rus ordusunun çekilmesiyle işgal son bulmuştur. Sancak olarak yönetilen dönemde Ardahan çevresinde bulunan Batum ve Kars sancaklarıyla Elviye-i Selase adıyla anılmıştır. Bunun ardından da yine İngiltere desteğiyle Ermeniler tarafından saldırıya uğramış ve Gürcüler tarafından işgal edilmiştir. Son olarak 1921'de işgalden kurtulan Ardahan, Cumhuriyet'in ilanının hemen ardından 1926'da Kars'a bağlı ilçe konumuna gelmiştir.

Kent, üzerinde uzun yıllar hâkimiyet süren Urartu, Gürcü, Ermeni, Safevi, Osmanlı ve Rus izlerini taşımaktadır. Uygarlıklar, geçmişte yaşanan göçler ve acılarla beraber edebiyat, mimari, sanat, farklı hayat tarzları kısaca kültürü de beraberinde getirmiştir. Kentin soyut ve somut kültürel mirasının yarattığı etki Kafkaslar ve Orta Asya'ya uzanarak bugünkü toplumsal yapıya yeni olanak ve fırsatlar sunmuştur.

Kentte 114 adet tescilli yapı bulunmaktadır. Kış turizmi koridorunun varış noktası olan il, , Yalnızçam Uğurludağ Kayak Merkezi ve kışın üzerinde kızakla gezi, buz hokeyi maçı, artistik patinaj gibi faaliyetler yapılan Çıldır Gölü ile ülkemizin başlıca kış turizm merkezlerinden birisi olmaya adaydır. Kültür turizmi açısından da tarihin çok eski dönemlerine uzanan kale ve kuleleri, önemli doğal yaşam alanı Yalnızçam ve Ilgar dağları, Ardahan'dan doğup, Gürcistan'a, ardından Azerbaycan'a giden sonra da Hazar Denizi'ne dökülen Kura Nehri ile bir cazibe merkezi olma yolunda ilerlemektedir.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

NÜFUS ve GÖÇ

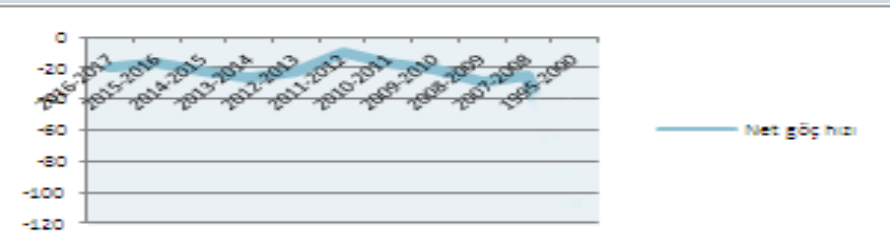
Ardahan ili nüfus yapısı incelendiğinde, nüfusunun önemli bir kısmının kırsal yerleşimlerde yaşadığı görülmektedir. İktisadi yapısının tarım ve hayvancılığa dayalı oluşu ve yoğun göç yaşanması nedeni ile son nüfus sayımlarında da eksi büyüme sergilemiştir. Giderek azalış gösteren nüfus 2010 yılında bir kırılma yaşayarak yeniden artışa geçmiş ancak 2017 yılına gelindiğinde az miktarda azalış sergilemiştir.

2017 TÜİK verilerine göre il geneli ve Merkez İlçe özelinde yoğun göç verdiği görülmekte, her geçen yıl yerleşik nüfus giderek azalmaktadır. Nüfus yoğunluğu ise, 5.156 km² yüzölçümü ile, 19 kişi/km² 'dir.

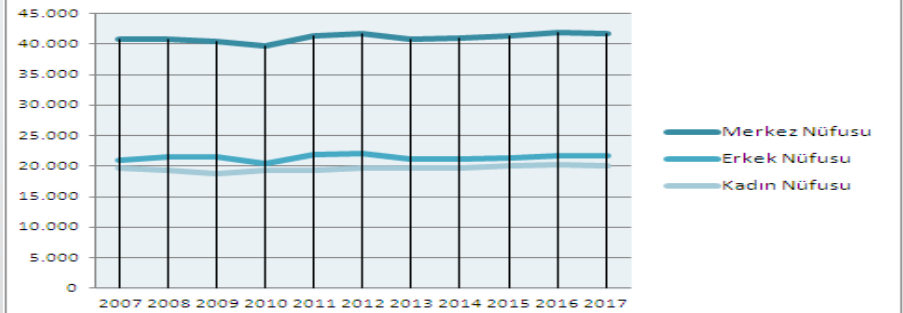
Ardahan İli'nin verdiği göç miktarı son yıllarda 2015-2016 yılı hariç devamlı artış göstermektedir. Net göç 2016- 2017 yılında -1.870 net göç hızı ise -19.1 olarak seyretmiştir. Verilen göçte en büyük payı oluşturan genç nüfusun göç ettiği illerin başında 2815 kişi ile İstanbul gelmektedir. Sonrasında Ankara 805 kişi, Bursa 684 kişi ve İzmir 466 gelmektedir.

Nüfusa kayıtlı olunan ile göre ikamet edilen iller incelendiğinde ise yine İstanbul, İzmir, Bursa, Ankara ve Kocaeli ilk 5 ildir. 2007 ve 2017 yılları arasına bakıldığında bu 5 ilde devamlı olarak artış gözlenmiştir. İstanbul da yaşayan Ardahanlıların sayısı 2007 yılında 211.020 iken, 2017 yılında 250.406'ya yükselmiştir.

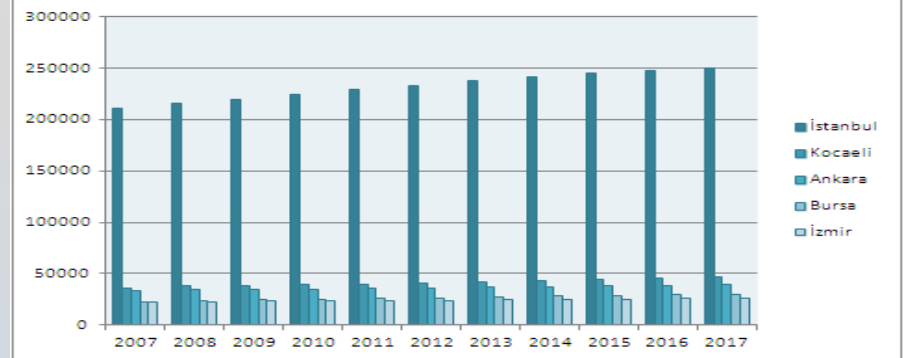
Çizelge 4: ARDAHAN İLİ NET GÖÇ HIZI

Çizelge 5: ARDAHAN İLİ NÜFUS DEĞİŞİM GRAFİĞİ

Çizelge 6: NÜFUSA KAYITLI OLUNAN İLE GÖRE İKAMET EDİLEN İL (KAYITLI OLUNAN İL ARDAHAN)

Çizelge 7: İLLERE GÖRE YAŞAYAN ARDAHANLILARIN SAYISI

İLK 5 İL	İSTANBUL	KOCAELİ	ANKARA	BURSA	İZMİR
2007	211.020	36.402	33.908	22.752	22.362
2012	232.914	40.953	36.096	26.248	24.171
2017	250.406	46.322	39.049	29.850	26.162

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

EĞİTİM-ÖĞRETİM

Ardahan İli Merkez ilçesinde 2008 yılına oranla günümüzde okuma yazma bilen sayısını arttırarak gelmiştir. İl genelinde 2008 yılında 81.611 kişi okuma yazma bilmekte bu rakam 2017 yılında 81.818'e çıkmıştır.

Ancak buna karşın, ilde yaşanan göçle beraber öğrenci sayıları, okul sayıları ve bu doğrultuda da öğretmen sayıları ve öğretmen başına düşen öğrenci sayılarında azalış gözlenmiştir. 2017 yılında 12.358 öğrenci, 131 okul ve 840 öğretmen olduğu görülmektedir.

İlde okullaşma oranı ilköğretim ve ortaokulu kapsayan, 2012 yılında bu oran 98,38 iken 2017 yılında ise, 98,22 olarak azalış göstermiştir.

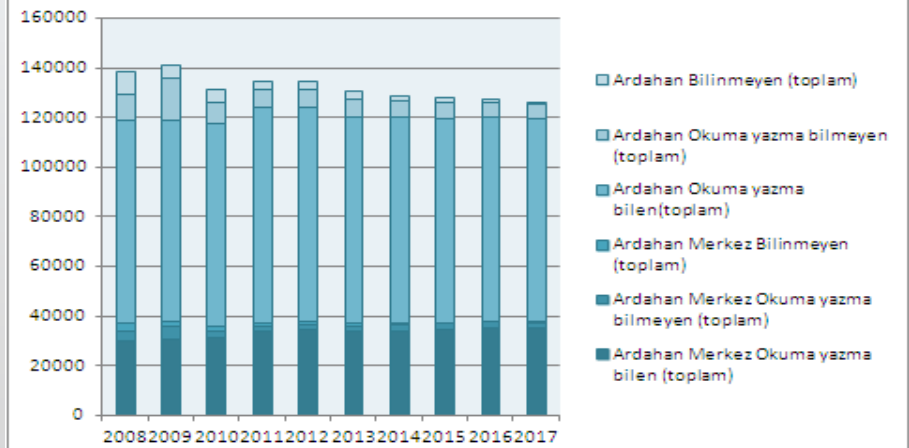
SAĞLIK HİZMETLERİ

Ardahan İli'nde sağlık hizmetleri toplam 64 sağlık evi, 3 hastane, 1 ağız ve diş sağlığı merkezi, 5 toplum sağlığı merkezi, 13 aile sağlığı merkezi, 64 sağlık evi, 1 verem savaş dispanseri, 6 adet '112' istasyonu tarafından yürütülmektedir.

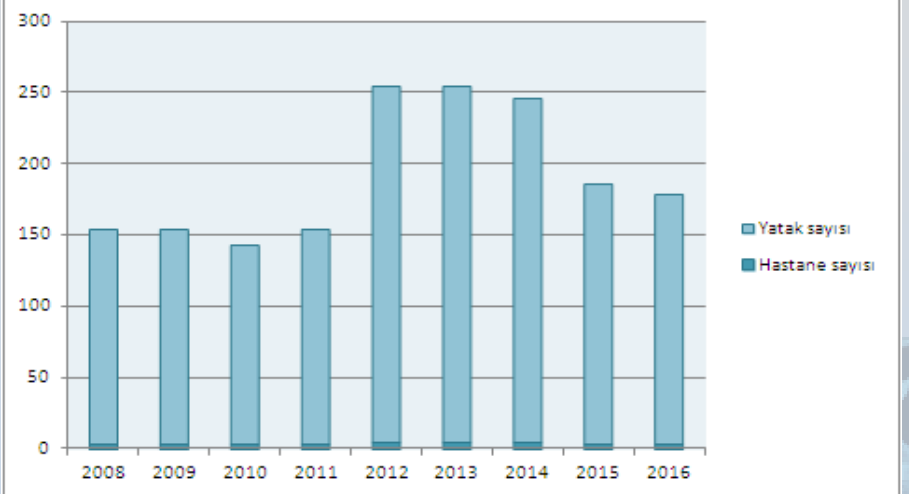
İlde 2000 yılı ile 2016 yılları arasında bin kişi başına düşen hekim sayısı değişiklik göstermeden 1 olarak seyretmiştir. İl genelinde hastane sayısı 3 ve 4 arasında değişmiştir. Yatak sayısı da paralel olarak artış ve azalış sergilemiştir. 2016 yılında 3 hastane ve 175 yatak bulunmaktadır.

Ardahan il merkezinde bulunan ve sağlık hizmetine başvuran günlük ortalama hasta sayısı yaklaşık 1.000 kişi olan, hâlihazırda 150 yatak kapasitesine sahip Ardahan Devlet Hastanesi B Grubu standartlarda hizmet vermektedir.

Çizelge 8: OKUR YAZARLIK DURUMU

Çizelge 9: İL GENELİ HASTANE VE YATAK SAYILARI

İKTİSADİ YAPI ve ANA İŞKOLLARI

Ardahan kentinde nüfusun yaklaşık %65'inin kırsalda yaşaması, ticari merkezlere uzaklığı ve coğrafi etkenlerden dolayı tarım ve hayvancılığı ön plana çıkarmıştır. Kentte gelişmiş bir sanayi yapısı yerine, üretimin küçük ölçekli imalathanelerle yapılması ve geleneksel ticaret anlayışının devam etmesi iktisadi yapıyı etkileyen diğer unsurdur.

Ardahan'da öne çıkan temel iktisadi faaliyetler, bal üretimi, süt ürünleri (peynir ve kaşar) imalatı, et tesisleri ve yem üretimidir. İlde bulunan şirketlerin sermayeleri düşük ve çoğunlukla şahıs şirketleridir.

Ardahan, coğrafi yapısı ve yüzölçümünün % 59'unu kaplayan geniş çayır ve mera varlığı nedeniyle hayvancılığa elverişli durumdadır. İlde yer alan büyükbaş hayvan varlığında yerli sığır ırkı ve melez ırk çoğunluktadır. İlde tarım arazileri, toplam yüzölçümünün %17,4'ünü oluşturmaktadır. İkliminin yem bitkisi üretimine uygun olması hayvancılığın bölgede gelişmesine katkıda bulunurken, kışların uzun ve sert geçmesi olumsuz bir durum olarak ortaya çıkmaktadır.

İlde arıcılık faaliyeti önemli bir konumdadır. Dört önemli arı ırkından birisi Kars-Ardahan yöresinde korunan ve bal retimi ile önemli katma değer sağlayan Kafkas arı ırkıdır. Ardahan, Kafkas Arı Irkının gen merkezi olarak ilan edilmiştir. Kafkas ırkı arı, kışı soğuk, karlı ve sert geçen karasal iklimin hüküm sürdüğü bölgelerde başarılı bir şekilde yaşayaniki önemli arı ırkından biridir. Ardahan balı, 2018 yılında coğrafi işaret almıştır. 2017 yılına kadar arıcılık faaliyeti işletme sayılarında il genelinde artış gözlemlenmektedir. Merkezde ise, arıcılık özellikle 2017 yılında 2,5 katı kadar büyüme göstermiş bir sektördür. Ardahan merkezde bal üretiminde 2010 yılından sonra önemli düşüş gözlemlenmiştir.

Büyükbaş hayvancılığın temel çıktılarından olan kırmızı et, Ardahan ilinde yalnızca kentin kendi ihtiyacını karşılamaya yönelik üretilmekte olup, bunun dışında kalan kısım canlı hayvan satışı ile talebin fazla olduğu diğer illerde değerlendirilmektedir

Bununla birlikte Ardahan'da elde edilen süt doğrudan ilde faaliyet gösteren süt ürünleri (kaşar ve tereyağı) üreticileri tarafından kullanılarak katma değeri yüksek hale getirilmektedir. SERKA, 2017 yılı araştırmasına göre, 2010 yılında sağılan toplam hayvan sayısı 87.291 baş ve elde edilen süt miktarı 224.283 ton iken 2015 yılına gelindiğinde sağılan hayvan sayısı 132.324 başa yükselmiş ve elde edilen süt miktarı 354.798 tona ulaşmıştır. Bölgedeki toplam sütün değerlendirildiği ürünler kaşar, gravyer, çeçil peyniri ve tereyağıdır ve kentin ekonomisinde önemli bir yere sahiptirler. Süt en çok kaşar peyniri olarak işlenmektedir.

Resim 14: Ardahan'da Hayvancılık Önemli Bir Sektör Olarak Değerlendirilebilir

Kaynak: www.ardahan.bel.tr

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Kentte bitkisel üretim hayvancılık kadar olmasa da çoğunlukla buğday, patates, yulaf, arpa ve yem bitkileri üretiminde ön plandadır. Buğday ve arpa üretiminde Ardahan il geneli ile kıyaslandığında 2009-2010 yılında yaşanan önemli azalma miktarı, merkezde bulunan üretimle eşdeğerdir. Bunun yanında merkez ilçede buğday üretimi 2010-2017 yılları arasında düşük miktarda azalma ve artış gibi eğilimler göstermiştir.

Ardahan'da, büyük ölçekli sanayi işletmeleri bulunmamaktadır. Organize Sanayi Bölgesi 2011 yılında kurulmuş olup, altyapı çalışmaları 2012 yılında tamamlanmış ve faaliyete açılmıştır. OSB'nin kuruluş döneminden günümüze 10 üzerinde parsel tahsis yapılmıştır ve hali hazırda tahsis işlemleri devam etmektedir.

Ardahan OSB 51,4 hektar, 34 parselden oluşmaktadır. Merkeze uzaklığı 6 km'dir. En yakın havaalanına uzaklığı 100 km, en yakın limanlara uzaklığı Hopa, 180 km Trabzon ise 350 km'dir.

Resim 15: Ardahan'ın Doğal Güzelliklerinden Bir Görünüm
Kaynak: www.ardahan.bel.tr

DOĞAL YAPI

Doğu Anadolu bölgesinin Karadeniz Bölgesine komşu olduğu Kuzeydoğu kesiminde yer alan il toprakları yüksek ve engebelerdir. Ardahan ili sınırları içinde yüksekliği 3.000 m'yi aşan birçok doruk vardır. Çoruh-Kelkit dağlarının en doğu kesimini oluşturan Yalnızçam Dağları Artvin il sınırı boyunca uzanır. İlin Kuzeydoğu kesiminde Keldağ (3.033 m), Doğu kesiminde ise Akbaba Dağı (3.026 m) yer alır. İl topraklarının güney kesiminin engebeli kısımlarını ise Allahuekber dağları ile Kısır dağı oluşturur. Kuzeydoğu-Güneybatı doğrultusunda uzanan Allahuekber dağlarına bağlı Kabakdağ 3.054 metre yüksekliğindedir. İlin en yüksek noktası ise Çıldır gölünün güneybatısında yer alan ve 3.197 m'ye erişen Kısır Dağı'nın doruğudur. İlin orta kesimindeki yüksek düzlükler Ardahan Platosu olarak adlandırılır. Platonun deniz seviyesinden yüksekliği 1800-2000 m arasında değişir. Orta kesimdeki alçak bölüm Ardahan ovası adıyla anılır. İldeki diğer düzlükler ise kısır dağının batısında bulunan bir çöküntü alanı olan Hasköy Ovası ile Güneybatı kesimindeki Göle Ovasıdır. Ardahan İli'nin yeryüzü şekilleri, yakın jeolojik geçmişin bir sonucudur.

Doğal çevre şartlarının etkisi ile, Kura nehri yukarı havzasında farklı özelliklerde bitki toplulukları çok yaygındır. Havzada yükselti bakımından farklı alanların bulunması, çöküntü çukurlarının da yanında yüksek plato ve dağların yer almasıyla bitki çeşitliliği görülmektedir. Diğer yandan havza geniş anlamıyla Kuzeydoğu Anadolu karasal ikliminde etkisinde bulunmaktadır. Ancak Posof çevresinde kısmen Karadeniz'in etkileri görülmektedir. Bunun yanında ise, bitki örtüsünün bugünkü duruma gelmesinde orman tahripleri ve fazlasıyla hayvan otlatmadan kaynaklandığı görülmüştür. İklim koşulları, morfolojik vb. faktörler ile Kura Nehri Yukarı Havzasında belirli bir takım bitki topluluklarının ortaya çıkmasına sebep olmuş ve alçaktan yüksek kesimlere doğru farklı özellikte bitki kuşakları meydana gelmiştir.

Kura Nehri Yukarı Havzasında, günümüzde nüfus ve hayvancılık faaliyetlerindeki artış gibi etkenlere bağlı olarak fazla otlatma devam etmektedir. Bunun gibi birçok nedenle orman alanları daralmış, bitki kompozisyonları bozulmuş, bazı türler yok olmuş, kozmopolit bitkiler yayılmış ve toprak aşınması artmıştır.

Kura Nehri Yukarı Havzasında bitki topluluklarının yayılışını etkileyen tüm etkenler dikkate alınınca, üç otsu bitki kuşağı ile bir orman alanı ayırt edilebilmektedir. Bunlar yükselti basamaklarına göre, depresyon alanlarında ortalama 2.000-2.100 m'ye kadar çıkan çayır-step bitkileri, 2.100-2.600/2.700 m arasında kalan yüksek yayla stepleri (andropojen step), 2.600/2.700 m'nin üstünde kalan alanların yüksek dağ-çayır (subalpin-alpin) bitkileri, 1.800-2.500/2.600 m arasında kalan orman alanları olarak sıralanmaktadır. Ardahan, yaban hayatı yaşama ortamı için son derece uygun bir yöredir. Yaban hayatı için uygun yerler oluşturan orman, çalılık, sulak alan ve kanyon gibi doğal barınak alanları bulunmaktadır.

Kura Nehri'nin İl Merkezinden Gürcistan sınırına kadar oluşturduğu kanyon ildeki yaban hayatı ve yok olma tehlikesi altında bulunan bitkiler için son derece önemli bir alanı oluşturmaktadır. Bu kanyonda yaşam alanı bulan en önemli türler; Kızıl Akbaba, Kaya Kartalı, Sakallı Akbaba, Küçük Orman Kartalı, Kızıl Şahin, Ur Keklik ve Puhudur. Ayrıca ilde yaban hayatı ve zengin bir flora çeşitliliğine sahip önemli bir alan olan Ilgar Dağı ve çevresinin korunma altına alınması gereklidir. İlde Ilgar Dağı ve çevresinde, diğer ormanlık ve sulak alanlarda yaşayan başlıca türler; Yaban Domuzu, Tilki, Tavşan, Kurt, Karaca, Ördek, Doğan, Şahin, Kartal, Baykuş, Keklik, Orman Çulluğu, Su Samuru, Kirpi, Telli Turna, Kırlangıç, Sürmeli Kızkuşu, Çayır Delicesi ve diğer göçmen kuşlardır.

KÜLTÜR, SANAT ve TURİZM

Ülkemizde her yörenin olduğu gibi Ardahan'ın da kendine has özellikleri olan bu özellikleri ile kendini farklı kılan bir kültür mirası bulunmaktadır. Osmanlı İmparatorluğu'nun son dönemlerinde Rus, Ermeni ve Gürcülerin işgaline uğrayan ve yıllarca esaret altında yaşamak zorunda kalan yöre halkı, bu mirası günümüze kadar taşımıştır.

Yöre yerleşimlerinde genellikle halay ve bar olmak üzere, hemen hemen aynı oyunlar oynanır, çalgı olarak genellikle davul ve zurna , Kafkas oyunlarında ise Akordeon ve nağara adı verilen davul kullanılır. Bu oyunların oynandığı alanlar ise düğünler, nişanlar, asker uğurlamaları, üzüntü ve sevinç gibi duyguların ifade edildiği ortamlardır.

Ardahan'ın kaşar peyniri ve balı ülke çapında isim yapmıştır. Elma dolması, evelik aşısı, pişi, bozbaş, kuymak, ekmek aşısı ve helvası en ünlü yemek türleridir. Halıcılık ve gümüş işlemciliği ildeki en önemli el sanatlarındandır. Yöre motiflerini taşıyan gümüş kemer, başlık ve takılar yöreye gelen ziyaretçilerin ilgisini çeken hediyelik eşyalardır.

Ardahan Kalesi, çevresinde yapılan Prehistorik araştırmalar, (M.Ö 3500-200) İlk Tunç Çağına ait yerleşmenin varlığını ortaya koymuştur. Ardahan Kalesi, Osmanlı döneminde 16.yy. ortalarında (1544), Kanuni Sultan Süleyman'ın emriyle inşa edilmiş ve günümüze kadar ulaşmayı başarmıştır. Kültür Varlıkları Ve Müzeler Genel Müdürlüğü sit alanları istatistikleri ve taşınmaz kültür varlıkları istatistiklerine göre Ardahan ili'nde toplamda 32 sit alanı ve 149 kültür varlığı bulunmaktadır.

İlde toplam dört kütüphane bulunmaktadır. Bu kütüphanelerden 1 tanesi merkez ilçede halk kütüphanesi diğerleri de ilçeler de bulunan şube kütüphanelerdir. 2013 yılına kadar kitap sayılarında ve kullanıcı sayılarında devamlı artış görülmüştür. 2013 yılında 59.293 kullanıcı sayısı en üst noktaya ulaşmış ancak 2017 yılında bu rakam 16.382 ile yaklaşık 4 katı kadar düşmüştür.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

ARDAHAN İLİ MEVCUT DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Ardahan, yüksek ovaları, zengin çiçek çeşitliliğine sahip yaylaları ve iki gölü ile önemli bir doğal yaşam alanı ve doğa turizmi merkezidir. Ardahan İli'nde turizm açısından diğer faaliyetler ise kısaca, kış turizmi, rafting, atlı doğa gezi ve yürüyüşleri, yayla turizmi, endemik bitki ve kuş gözlemciliği, tarihi ve kültürel alan gezileri, yöresel el sanatları gibi önemli faaliyetler bulunmaktadır.

Yayla ve şenlik turizmi, günümüzde önem kazanan alternatif turizmin alt türlerine olanaklar sunmaktadır ve Ardahan İli genelinde oldukça değerli bir konumdadır. Merkez ilçede Yalnızçam ve Bülbülhan yaylaları öne çıkmaktadır. «Ardahan Bal Şenliği,» her yıl geleneksel olarak düzenlenmekte olan bal festivalinin arıcılığını geliştirmek ve festival yoluyla ilin tanıtımının yapılmasında önemli bir faaliyettir. Bu festival her yıl Ağustos ayının ilk haftası düzenlenmektedir. Şenliğin en ilgi çeken etkinliği ilin en güzel balının seçildiği bal yarışmasıdır.

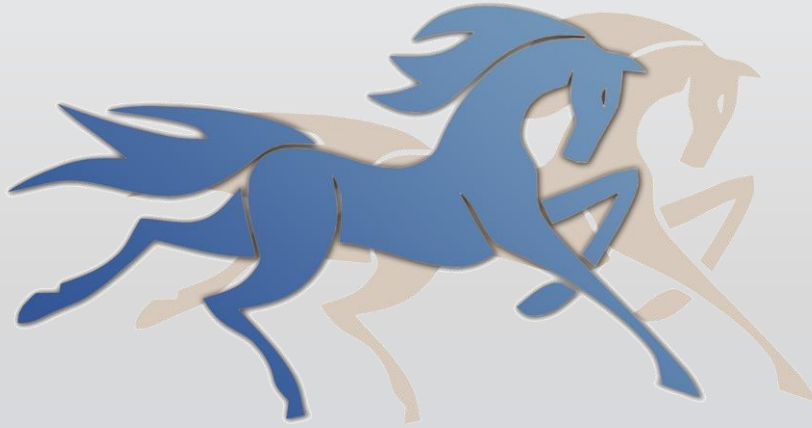
Kaşar Şenliği, her yıl Temmuz ayının ilk haftası kutlanmaktadır. Bu etkinlikle, yöreye özgü kaşar peyniri başta olmak üzere hayvan ve hayvan ürünlerinin tanıtımı amaçlanmaktadır.

Ardahan'ın Damal İlçesi'nde her yıl bir tepede gölgenin yamaca vurmasıyla Atatürk silüeti oluşmakta ve bu silüetin gözlemlenebildiği günlerde şenlik düzenlenmektedir. Şenliğe bölgeden ve Türkiye'nin çeşitli illerinden katılımcılar gelmekte, yöresel etkinlikler eşliğinde silüeti gözleme fırsatı bulmaktadır.

Resim 16: Damal Atatürk Silüeti ve Yöresel Giysisiyle Fidan Atmaca
Kaynak: www.ardahan.bel.tr

ARDAHAN

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi

UYGULANABİLİRLİK DEĞERLENDİRMESİ

KONUM ve ARAZİ ÖZELLİKLERİ

- Proje alanı, Ardahan İl Merkez İlçesi'nde, Sulakyurt Köyü güzergahında yer almaktadır.
- Ardahan Belediyesi mülkiyetinde bulunan alan, TKGM kayıtlarında Sulakyurt Mahallesi 105 Ada, 67 Parsel olarak geçmekte olup parsel boyutları 39.957 m² dir.
- Ardahan Kent Merkezi'ne 5, Sulakyurt Köyü'ne 4 km uzaklıkta olan alana erişim, Ardahan-Şavşat kara yolu üzerinden sağlanmaktadır.

Resim 17: Proje Alanının Konumu – Google EARTH

- Yüzey şekilleri bakımından düzlük olup, çevresi tarla niteliğinde ve halen tarımsal üretim yapılan arazilerle çevrilidir.
- Alan, 12 Aralık 2016 tarih, 2016/9620 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile belirlenen “Ardahan Ovası Koruma Alanı” içinde yer almaktadır.

Resim 18: Proje Alanının Parsel Bilgileri – Google EARTH ve TKGM veritabanı

PROJE KAPSAMINDA PLANLANAN HİZMETLER ve İŞLETME MODELİ DEĞERLENDİRMESİ

Proje başvuru belgesinde, bir «sosyal kompleks» olarak geliştirileceği vurgulanan merkezde, sunulması planlanan hizmetler aşağıdaki şekilde üç ana başlıkta sıralanabilir:

- (Rahvan) at biniciliği, yarışları, atlı spor etkinlikleri ile rahvan at kültürünün yaşatılması:
Ziyaretçilerin farklı zamanlarda, nitelikli ve keyifli zaman geçirebileceği, yöre kültürünün bir parçası olan at biniciliği dersleri, rahvan at yarışları, atlı kızak oyunları, atlı okçuluk ve cirit gösterileri gibi etkinlikler.
- Bakım, besleme ve barındırma hizmetleri:
Tesiste 22 at kapasiteli hara ile rahvan atların, sürekli ya da dönemsel olarak bakım, beslenme ve barınmaları ile koşu ve gezi alanları sayesinde eğitimleri.
- Dinlenme, gezinti, çocuk oyun, yeme-içme:
Ardahan İli ve dışından merkezi ziyaret edenlerin nitelikli ve hoş vakit geçirebilecekleri, atlarla etkileşim sağlayabilecekleri, etkinliklere katılabilecekleri «sosyalleşme» olanakları sağlanacaktır.

Merkezde sunulan hizmetlerden, özellikle çocuklar, gençler ve aileler başta olmak üzere Ardahan halkı, bahar ve yaz döneminde geçici olarak gelen Ardahanlılar, yöre dışından yerli ve yabancı ziyaretçiler ile atlarını konaklatmak isteyen at sahiplerinin yararlanmaları öngörülmektedir.

Bu etkinlikler ile, atalarımızdan miras kalan bu kültür yaşatılarak, Ardahan yöresinin kültürel dokusunu ortaya çıkarmasına katkı sağlayacağı, yörede turizm iş kolunda faaliyet gösteren işletmelerin de bu süreçte ortaya çıkan ürün ve hizmetlerden yararlanmaları beklenmektedir.

Proje kapsamında öngörülen işletme modeli, proje belgesinde aşağıdaki şekilde tanımlanmıştır:

«Projemiz sosyal bir proje olup, kar amacı bulunmamakta, yapılacak bazı faaliyetlerden (At biniciliği dersleri, at biniciliği, restoran işletmeciliği, rahvan-dörtunal at yarışları) elde edilecek gelirler tamamen faaliyetlerin ve alanın giderlerinin karşılanması amacıyla kullanılacaktır. Projenin tamamlanmasının ardından proje kapsamında oluşturulacak olan alanların işletmesi Ardahan Belediyesi tarafından yapılacaktır.

...

Alanda gerçekleştirilen faaliyetlere, katılmak, izlemek ve restoran hizmetlerinden faydalanmak makul bir ücret karşılığında olacak olup, bu yaklaşım faaliyetlerinden kar elde etme amacı ile değil, organizasyonların sevk ve idaresine bir düzen getirmek ve işletme giderlerini karşılamak amacıyla yapılacaktır»

Tesisin işletilmesinde ihtiyaç duyulan hizmet alanlarında ve rahvan at biniciliği eğitim ve at bakımı konularında hizmet toplam 22 kişiye istihdam sağlaması öngörülmüştür. Tesisin, Ardahan Belediyesi kuruluşu olan ARBEL bünyesinde, öncelikli olarak mevcut insan ve mali kaynakları kullanarak işletilmesi planlanmıştır

Alanda düzenlenecek yarışlarda alan kiralama, at konaklama, atlı kızak gezintisi, atlı doğa yürüyüşleri, çocuklara ve yetişkinlere yönelik binicilik eğitimleri ve at gezintilerinin ücretlendirilerek, giderlerin bu etkinlik gelirlerinden karşılanması planlanmıştır. Alan üzerinde kurulacak olan sosyal tesis (restoran, konferans merkezi, vb.) işletme gelirlerinin de yine merkez için kullanılacağı belirtilmektedir. Merkez faaliyetlerinde temel amacın kar elde etmek değil, işletme giderlerinin mümkün mertebe karşılanması olduğu, bununla birlikte projenin toplumsal ve kültürel yarar hedefi çerçevesinde giderlerin gelirleri belirli oranda aşması durumunda gereken mali destek Ardahan Belediyesi tarafından karşılanacaktır.

Önerilen hizmet ve işletme modeli çerçevesinde, projenin uygulanabilirliğine ilişkin değerlendirmeler aşağıda sunulmuştur:

Projenin toplam bütçesi, 2.605.722,79 TL SERKA katkısı, 868.574,27 TL yararlanıcı katkısı olmak üzere toplam 3.474.297,06 TL, (Ocak 2019 itibariyle yaklaşık 641.000 USD/ 556.000 EUR) olarak hesaplanmıştır.

Keşif özeti'nde sunulduğu üzere, merkez bünyesinde planlanan tesis bileşenlerinin toplam maliyeti, 2017 birim maliyetleri üzerinden yaklaşık 1.700.000 TL olarak hesaplanmıştır. Yapım işi maliyetlerindeki genel artış, sektörün ve bölgenin koşulları dikkate alındığında, bu maliyetin 2019 yılı için 2.000.000 TL'ye yaklaşacağı öngörülmekle birlikte, bu artışla dahi yatırımın belirlenen bütçe sınırları içerisinde kalacağı görülmektedir.

Merkezin yönetim ve işletmesinin Ardahan Belediyesi şirketi olan ARBEL tarafından yürütüleceği, ihtiyaç duyulan insan kaynaklarının olabildiğince mevcut şirket kaynaklarından karşılanması planlanmaktadır. Şirketin Ticaret Sicil Gazetesinde yer alan faaliyet konuları, sermaye ve yönetim yapısı, söz edilen yönetim ve işletme hizmetinin yürütülmesinde yeterli olanak ve kapasiteyi sağlayabilecek konumda olduğunu göstermektedir.

Ancak, projenin toplumsal hedefi çerçevesinde merkezin tanınırlığının, yönetim süreçlerinde yerel katılım ve sahipliğin artırılması, maliyet etkinliğinin sağlanması, görev ve sorumlulukların paylaşılması amacıyla Rahvan At Binicileri Derneği başta olmak üzere ilgili anahtar paydaşların yer alacağı, kooperatif benzeri bir yönetim yapısının kurulmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Merkezin işletme dönemi için temel maliyetlerin aşağıdaki 5 ana başlıkta gerçekleşeceği beklenmektedir:

1. İnsan kaynakları
2. Demirbaş ve sarf malzemeleri
3. Tesis işletme giderleri
4. Diğer dışarıdan sağlanan hizmetler ve
5. İdari Giderler

Bunların dışında, yürütülecek etkinliklerle bağlantılı olarak; tamamen ya da kısmen kullanıcılardan alınacak ücretlerle ya da etkinlik destekçileri tarafından karşılanacak maliyetler ise şunlardır:

1. Muhtelif gıda ve ihtiyaç maddeleri (sosyal tesis- restoran)
2. Süreli konaklama yapan atların yem ve bakım giderleri
3. Tanıtım ve merkezde düzenlenecek etkinlik giderleri,
4. Merkezin muhtelif kullanım alanları kiralamları

Bu çerçevede, merkezin temel mali kaynaklarının Ardahan Belediyesi ARBEL, hizmet alan kullanıcılar ve etkinlik gelirlerinden karşılanacağı görülmektedir. Bununa birlikte, SERKA başta olmak üzere, bölgede yerel kalkınmaya yönelik mali ve teknik destek programları yürüten kurum ve kuruluşlardan sağlanacak hibe destekleri, özellikle planlanan etkinliklerin düzenlenmesinde, toplumsal ve kültürel hedefi bağlamında eğitsel etkinlikler ile kırsal turizm ürünlerinin üretim, tanıtım ve pazarlanmasında önemli bir kaynak durumundadır.

Ayrıca, öncelik bölgesel ve ulusal kaynaklarda olmakla birlikte, uluslararası mali desteklerden de yararlanılması mümkündür. Bu kaynakların da ağırlıklı olarak ikili işbirliklerinin, tanıtım ve kültürel etkinliklere yönelik olarak değerlendirilmesi yararlı olacaktır. İşletme dönemi öneri faaliyetleri, bütçe çerçevesi ve olası kaynaklara ilişkin özet, Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı Bölümünde sunulmuştur.

PLANLANAN YATIRIMIN EKONOMETRİK DEĞERLENDİRMESİ

Çalışma kapsamında, TÜİK bölgesel istatistikler veri tabanından elde edilen veriler kullanılarak, 'STATA 13' ekonometrik yazılım programı ile TRA2 Ardahan-Kars-Iğdır-Ağrı Bölgesi için doğrusal regresyon analizi yöntemi kullanılarak reel kişi başı GSYH'nın belirleyenleri analiz edilmiştir.

Analiz sonuçları reel kişi başı GSYH'nın temel belirleyenlerinin söz konusu bölge için istihdam oranı, net göç hızı ve turizm yoğunluğu değişkenlerinin olduğuna işaret etmektedir. Bölgenin istihdam oranında yaşanacak **%1'lik bir artışın** bölgenin kişi başı reel GSYH'sına **%1.2 katkı yapması beklenmektedir**. Bölgeden göçün azalması veya bölgeye göçün artması (net göç hızının pozitif ve artan olması) ise bölgenin büyümesine benzer bir etki yapacaktır. Ancak turizm yoğunluğunda (turist sayısı başına geceleme) yaşanacak **%1'lik bir artışın** bölgesel kişi başı GSYH'yı **%4 oranında artırması beklenmektedir**. Bu durumda söz konusu bölgede büyüme ve dolaylı olarak kalkınmaya en büyük etki turizmden beklenmektedir. Yapılacak yatırım sonucunda bölgeye gelecek ziyaretçi sayısının ve geceleme oranının artması ve istihdamın artması beklendiğinden söz konusu yatırımın bölge GSYH'na önemli katkı yapacağı açıktır. Sonuçlar, söz konusu yatırım özelinde incelendiğinde öngörülen **3.474.297,06TL'lik** toplam yatırım maliyetinin istihdam ve turizm gelirleri üzerinden çarpan etkisi ile yaratacağı değerin bu yatırımın maliyetinden daha yüksek olması beklenmektedir.

Öte yandan bölgede gerçekleştirilen reel yatırımların cari yılda reel kişi başı GSYH ile negatif ilişkisi olduğu ancak bir önceki dönem yatırımlarının reel kişi başı **GSYH üzerinde pozitif** etkisi olduğu tespit edilmiştir. Bu nedenle ilgili yatırımın GSYH üzerine yansımalarının, yatırımın tamamlanmasından sonraki yıl gerçekleşmesi beklenmektedir. Yatırımın il düzeyindeki etkilerinin ise bölgesel etkilerine kıyasla daha yüksek olacağı öngörülmektedir.

TOPLUMSAL ETKİ ve OLANAKLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

Rahvan At Biniciliği ve Atlı Sporlar Merkezi Projesi, Merkez İlçe başta olmak üzere, Ardahan İl'nin toplumsal ve kültürel tarihinde önemli yere sahip olan rahvan atçılığı, binicilik, cirit, atlı kızak ve benzeri geleneksel değerlerin korunması ve aynı zamanda toplumsal iletişim ve etkileşimin sağlandığı ortam ve mekanların artırılmasını hedeflemektedir. Bu yönüyle, öncelikle Ardahan'da yaşayanların bu konulardaki bilgi, bilinç, sahiplik, ilgi, katkı ve katılımlarının güvence altına alınması en temel konu olarak görülmektedir. Tesisin planlandığı şekilde uygulanabilirliği ve sürdürülebilir bir kapsam ve yöntemle yönetim ve işletilmesi, temel olarak tesise bir turizm işlevi yüklenmesinin ötesinde, bir sosyo-kültürel merkez olarak değerlendirilmesine bağlıdır. Böylelikle, kırsal turizm faaliyetlerinin yürütülmesi, bölge içi ve dışından ziyaretçilerin dönemsel ya da yıl boyu ziyaretlerinin temini, bu sahiplenmenin bir ürünü olarak gelişecek gönüllü tanıtım ile daha etkin bir şekilde uygulanabilecektir.

Ardahan'da yaşayanların tesisin tüm olanaklarını etkin, verimli ve güvenli bir şekilde kullanmalarına yönelik her türlü düzenleme ve önlemin Ardahan Belediyesi tarafından alınması, sürekli ve süreli tanıtım ve bilgilendirme etkinliklerinin yerinde yürütülmesi ve özellikle gençler ve çocuklar olmak üzere at ve binicilik sevgisinin oluşturulması tesisin ve projenin başarısı ve sürdürülebilirliği açısından önem taşımaktadır. Ayrıca, tüm bu süreçlerde, tesis arazisinin bulunduğu ve en yakın konumda bulunan Sulakyurt Köyü'nde yaşayanların tesiste istihdamı ve ihtiyaç duyulacak yöresel gıda ve tanıtım ürünleri gibi maddelerin üretiminde bu yerleşimde yaşayanların etkin olarak yer almasının sağlanması, da tesisin kırsal kalkınmada çarpan etkisi yaratmasına katkı sağlayacaktır.

Tanıtım faaliyetlerinin, il içinde ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum ve meslek kuruluşları ile işbirliği içinde, il dışında da başta en fazla Ardahan nüfusuna kayıtlı yurttaşların yaşadığı İstanbul, Kocaeli, Bursa, İzmir ve Ankara olmak üzere, faaliyet alanı ayrımı gözetmeksizin tüm Ardahan hemşehri dernek ve vakıfları ile işbirliği içinde yürütülmesi önemli katkı sağlayacaktır.

OLASI ÇEVRESEL ETKİLER VE ALINMASI GEREKEN ÖNLEMLER

Tesisin kurulması planlanan konumu itibarıyla, olası çevresel etkilerinin de değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Bu kapsamda, uygulanabilirlik araştırması çerçevesinde tespit edilen temel konular aşağıda sunulmakla birlikte, tesisin kesin projelerinin tamamlanmasını takiben ayrıntılı bir çevresel etki değerlendirmesi yürütülmesi önerilmektedir.

Ardahan Ovası Koruma Alanı içerisinde yer alan tesis arazisinin ve çevresindeki arazilerin, tarımsal üretime elverişli nitelikte toprak yapısı, tesiste ve çevresinde yürütülecek faaliyetlerin ve çevresel etkilerinin, yerleşim merkezlerinde planlanan tesislerden daha özenli olarak dikkate alınmasını gerekli kılmaktadır.

Yürütülecek faaliyetin ve ihtiyaç duyulan işlevlerin, inşaat dönemi çevresel etkileri (gürültü, toz, ses) haricinde yüksek düzeyde kirlenici etki yaratmayacağı öngörülmektedir. Ancak, bu dönemde de ilgili mevzuatta belirtilen önlemlerin alınması, özellikle kullanılacak yapı malzemelerinin, plastik ve diğer kimyasalların, çevreye yayılmasını önleyici ve yapım işinin tamamlanması ile birlikte bölgede hiçbir atık ve kirlenici maddenin bırakılmaması büyük önem taşımaktadır.

Tesis için kapsamlı bir atık yönetim planı hazırlanması gerekmektedir. Bu planda, ilgili mevzuat ve benzer tesisler için uluslararası ölçüt ve yöntemler temel alınarak, öncelikli olarak geri-kazanım ve yeniden kullanım, ardından merkezi tesislere taşıma ve bertaraf olanakları değerlendirilmelidir.

Özellikle gıda, organik ve hayvan atıkları için tesis içerisinde bulunan yeşil alanların kompost gübre eldesi için kullanımı sağlanmalı, hayvan atıkları için biyogaz olanakları ayrıca değerlendirilmelidir.

DEĞERLENDİRME ve SONUÇ

Ardahan Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi Projesi, Ardahan Belediyesi tarafından, ilin toplumsal ve kültürel değerlerinin geliştirilmesi, tanıtımı ve yöre turizm sektörüne kazandırılması planlanmıştır. Uygulanabilirlik değerlendirmesi sonucuna, öngörülen yatırım maliyetinin, orta ve uzun vadede hem bölge, hem de il düzeyinde yatırım maliyetinden daha yüksek bir iktisadi artı değer üretebileceği hesaplanmıştır.

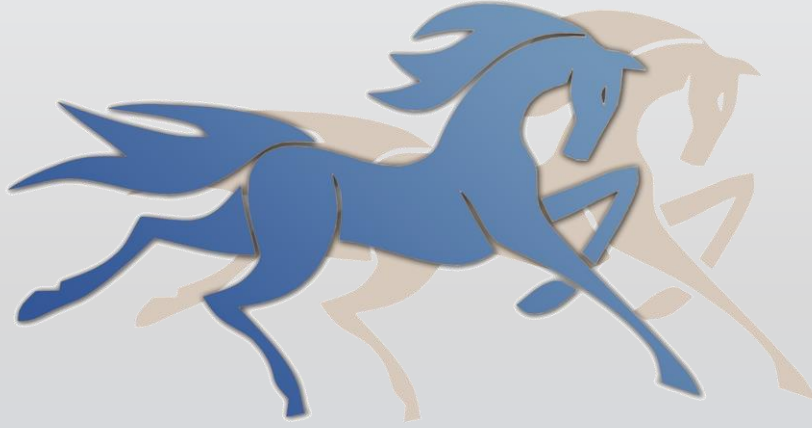
Merkez faaliyetlerinin bir «sosyal merkez» işlevi görme hedefi dikkate alındığında, başta Ardahan Valiliği, Ardahan Belediyesi ve Rahvan At Binicileri Derneği olmak üzere, tüm ilgili kurum ve kuruluşların, toplumsal sahiplik, ilgi ve paydaşlığı güçlendirmeye yönelik çaba ve faaliyetler yürütmesi önem taşımaktadır.

Yurt içi ve dışında Ardahan yöresi ve rahvan at kültürünün tanıtımı ve gelecek nesillerin bu kültürü öğrenerek geliştirmeleri için en büyük olanak, Ardahan Belediyesi başta olmak üzere ildeki kamu idarelerinin ve Rahvan At Binicileri Derneği'nin sahiplik ve bu konuda etkin işbirliği içinde olması olarak düşünülebilir. Bu noktada, merkezin yönetim ve işletmesinde, yönetim kurulunun oluşturulmasında etkinliklerin planlanması ve uygulanmasında, her türlü etkinlik maliyet ve ücretlerinin belirlenmesinde, tüm ilgili paydaşların etkin görev ve sorumluluk sahibi olacağı, mali ve teknik katkı sağlayacakları, kooperatif ya da bu kuruluşlardan oluşan danışma-eşgüdüm kurulu destekli bir yönetim modelinin hayata geçirilmesinin yarar sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu yaklaşımla, Yönetim Stratejisi ve Eylem Planı Önerisi ile sunulan çerçevenin, Merkezin uygulanabilirliği ve faaliyetlerinin sürdürülebilirliği açısından rehber olacağı düşünülmektedir.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI
UYGULANABİLİRLİK DEĞERLENDİRMESİ

ARDAHAN

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi

**TASARIM ÖNERİSİ
(ÖN [AVAN] PROJE)**

Resim 21: Proje Alanının 3 Boyutlu Görşeli-3

Güdümlü proje kapsamında, bölge planı ile olan ilişkisi bağlamında şu ifadeler geçmektedir: “Bölgenin en önemli sorunlarından biri de bölgedeki sosyal donatıların bölgenin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzak olmasıdır.» Bu da bölgedeki yaşam kalitesinin istenilen seviyeye ulaşmasına engel olmaktadır.

Proje ile yeni rekreatif/sosyal alanların oluşturulması sağlanacaktır.

Proje alanı üzerinde;

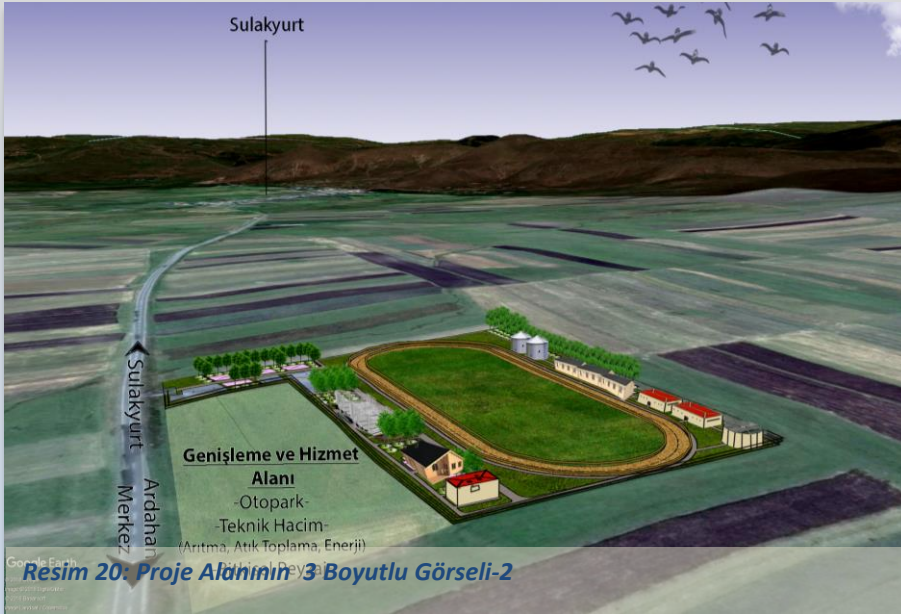
-Yarış pisti ve çok amaçlı binicilik sahası: Yaz ve bahar aylarında cirit, atlı-okçuluk, gökbörü rahvan yarışları gibi etkinliklere yer verirken, kış aylarında gerekli koşullar sağlandığında ise kış-at sporları (kızak, güreş, vb.) gerçekleştirilebilen kum pist;

-Tribünler: Yerli ve yabancı turistlerin etkinlikleri konforlu bir şekilde seyredebilecekleri gölgelikli tribünler;

-Sosyal Tesis: Restoran, kafeterya, toplantı/konferans salonları ve sergi alanları olarak kullanılabilecek kapalı tesis ve

-Çocuk oyun alanları oluşturulacak ve yukarıda belirtilen öncelik ve tedbirler de belirtilen sosyal donatı alanlarının oluşturulmasına da katkı sağlayacaktır.”

-Otopark, teknik hacim (arıtma, atık toplama, geri dönüşüm, biyogaz ve diğer enerji yapıları) ve bitkisel peyzaj, belediye tarafından yeni alınmış komşu parsellerde konumlanmak üzere önerilmektedir..

Resim 20: Proje Alanının 3 Boyutlu Görşeli-2

Resim 22: Proje Alanının Tematik Gösterimi

Bahsi geçen rekreasyon alanlarının, kentin rekreasyon ihtiyaçlarını karşılayacağı kesindir, ancak projede halihazırdaki donatıların yanı sıra vaziyet planına eklenmesi önerilen donatılar şöyle sıralanabilir:

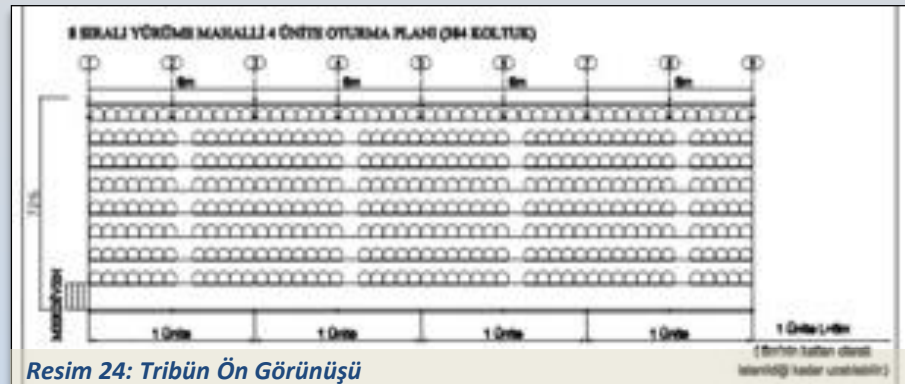
- (1) Açık ve kapalı lonjlar,
- (2) Horse walker (at yürütücü)
- (3) Açık ve kapalı manejer,
- (4) Rekreasyon alanı kapsamında bahar ve yaz aylarında kullanılabilecek süs havuzları/fıskiyeler; kış aylarında kullanılabilecek açık buz pateni pisti;
- (5) Geleneksel festivallerde ve etkinlik günlerinde kullanılabilecek, gerek ticari, gerekse tanıtım amacıyla kullanılabilecek etkinlik stantları;
- (6) Protokolün karşılanması ve vatandaşlarla selamlaşmak için kullanılabilecek geniş sert-zemin alanları;
- (7) Alan içinde depolama ve teknik destek amaçlı kullanılabilecek teknik hacim yapıları;
- (8) Tüm bu alandaki atıklar için kullanılabilecek küçük çaplı tesis çukurları ve
- (9) Proje alanının doğal yapısı göz önünde bulundurularak tasarlanmış bitkisel ve yapısal peyzaj alanları. Tüm bu öneri donatılar ve yapılar tematik vaziyet planında gösterilmiştir.

TRIBÜNLER

Proje alanine öneri olarak getirilecek tribünlerin ana strüktürü çeliktir. 8 sıralı, 4 ünite oturma planıyla birlikte 384 kişiliktir. Önerilen tribünlerin avan (ön) projeleri aşağıda verilmiştir.

Resim 23: Tribün Kesit Görünüşü

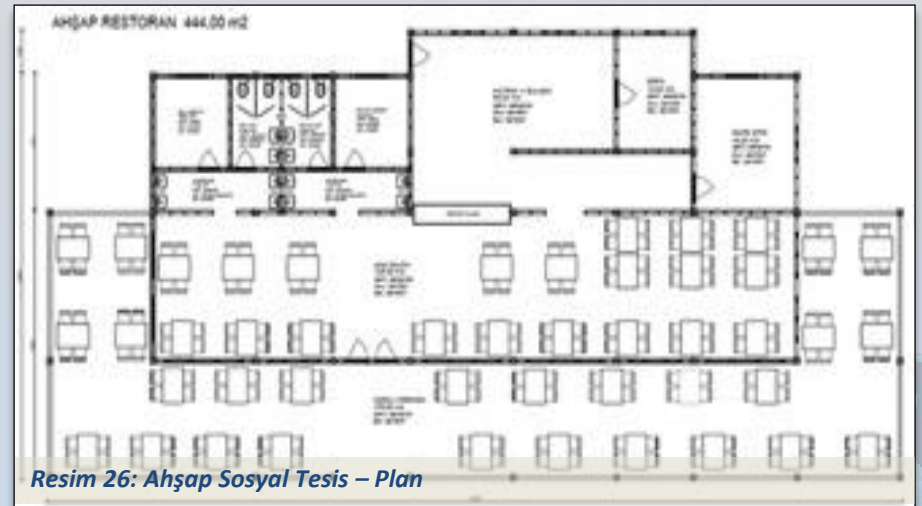
Resim 24: Tribün Ön Görünüşü

SOSYAL TESİS

Binicilik merkezi ve hipodrom kompleksi içine önerilecek sosyal tesis ahşap olup, yörenin mimari özelliklerini taşımaktadır. Aynı zamanda tesis, esnek iç mekan kullanımı sayesinde etkinliklerde de kullanılabilir.

Resim 25: Ahşap Sosyal Tesis – Önden, Yandan ve Arkadan Görünüş

Resim 26: Ahşap Sosyal Tesis – Plan

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

RAHVAN AT BİNİCİLİK VE ATLI SPORLAR MERKEZİ

HARA

Keşife esas projede bulunan haraya ek olarak, uzman görüşleri doğrultusunda bazı donatı, oda ve işlevler eklenmesi uygun görülmüştür. Öyle ki:

- Eyer odasının eklenmesi;
- Nalbanthanenin eklenmesi;
- Tuvaletlerin kadın ve erkek olarak iki ayrı cinsiyet için de tasarlanması ve duşların eklenmesi;
- Gübre çukuru (hayvan başı 1,5m yükseklik, 4m² alan hesap edilerek) eklenmesi;
- En az bir kapalı yem deposu ve kaba yem için kapalı ya da yarı açık bir depo ve talaş deposu;
- Veteriner odası;
- Bağlama trabzanının eklenmesi uygun görülmüş ve önerilmiştir.

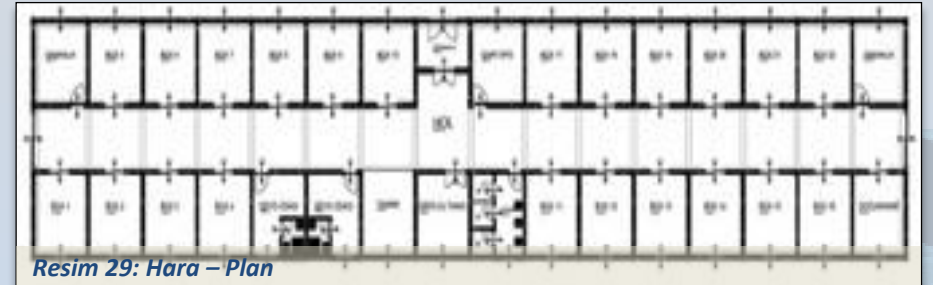
Buna bağlı olarak geliştirilecek hara planının dış görünümü ve model görselleri aşağıdaki gibidir.

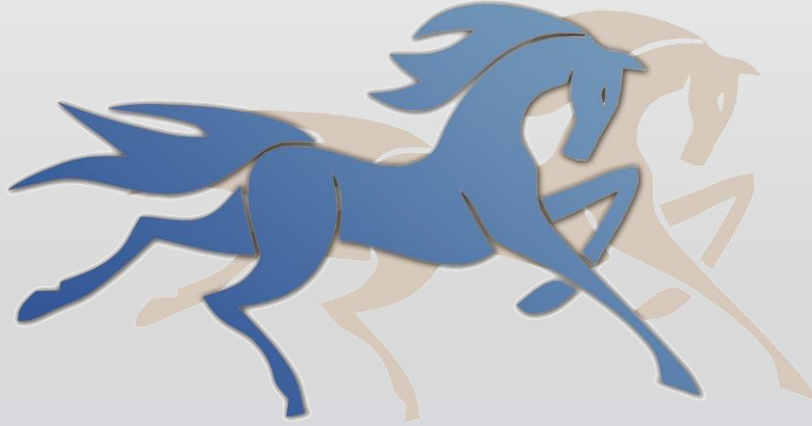
Resim 28: Hara – Perspektif 3 Boyutlu Görünüm

Resim 27: Hara – Önden Perspektif Görünüm

Resim 29: Hara – Plan

ARDAHAN

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi

YÖNETİM STRATEJİSİ ve EYLEM PLANI ÖNERİSİ

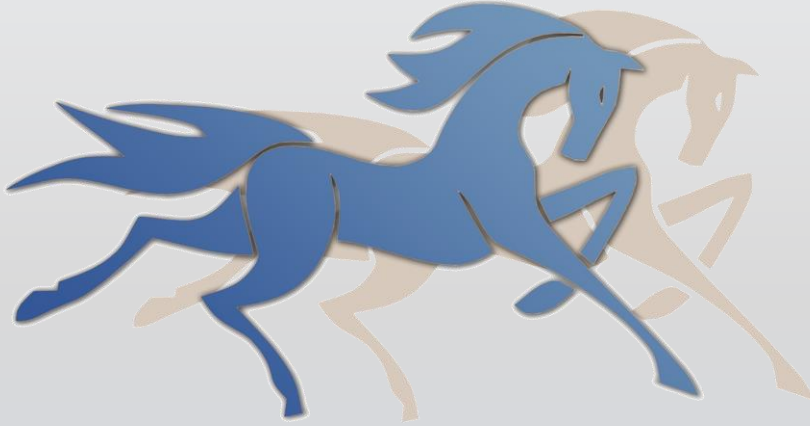

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

YÖNETİM STRATEJİSİ ve EYLEM PLANI ÖNERİSİ

AMAC: Ardahan'ın önemli kültürel değerlerinden biri ve unutulmaya yüz tutmakta olan rahvan at biniciliği ve cirit gibi atlı spor etkinliklerinin yeniden canlandırarak, kültür turizmini geliştirmek ve vatandaşlarımızın vakit geçirebileceği sosyal yaşam alanları oluşturmak, bu alanda ilimiz yöresel lezzetlerini halka sunmak ve onların yaşam kalitesini yükseltmek

HEDEFLER	ANA FAALİYETLER	SÜRE	MALİYETLER	KAYNAKLAR	İŞBİRLİKLERİ
1-Ardahan'ın önemli kültürel değerlerinden olan rahvan at yetiştiriciliğini yeniden canlandırmak,	- Rahvan at yetiştiricilik ve binicilik rehberi - Rahvan at yetiştirici ve biniciliği uygulamalı seminerleri - İl dışı etkinlik katılımları ve tesis ziyaretleri - Yerel ve ulusal tanıtım etkinlikleri	Rehber- 1 yıl Etkinlikler – Sürekli	Rehber yayın, eğitmen, seminer, seyahat, belgesel/ tanıtım filmi, tanıtım etkilikleri	Ardahan Bld., SERKA, Kültür ve Turizm Bkn., özel sektör, hemşehri dernekleri	Ardahan Valiliği (ilgili müdürlükler), Kültür ve Turizm Bkn., Ardahan Üniv., Geleneksel Sporlar Fed. Rahvan At Binicileri Der.
2-Yerli ve yabancı ziyaretçilerle il dışından gelen hemşerilerin yararlanabilecekleri alanlar oluşturarak ilde turizm sektörünün altyapısının gelişmesine katkı sunmak	- Merkez yönetim ve işletme yapısı oluşturulması (ortaklı-katılımcı-şeffaf) - Tesis yönetim, işletme, atık yönetimi, kalite yönetim ve bakım-onarım planları, bütünleşik yönetim sistem, izleme ve değerlendirme planı - Tanıtım ve iletişim stratejisi - Tanıtım ve sosyal medya etkinlikleri	Yönetim yapısı-3 ay, Yönetim planları ve iletişim str. -6 ay	Danışmanlık (iletişim stratejisi, yönetim planları) Tesis işletme giderleri, internet hizmetleri	Ardahan Bld., Ardahan Valiliği, SERKA, TSO	Ardahan Valiliği (ilgili müdürlükler), Rahvan At Binicileri Derneği, Ardahan TSO, Ardahan İl Özel İdaresi
3-Turizm sektörünün gelişmesine katkı sunarak ilde ulaştırma, konaklama, yeme-içme işletmeciliği, seyahat acenteciliği gibi diğer iktisadi faaliyetlerin gelişmesine katkı sağlamak,	- Paydaş eşgüdüm ve danışma kurulu - İlgili sektör araştırmaları, sektörel eylem planları, - Rahvan at ve binicilik temalı ürünlerin üretim, dağıtım ve satışı	Danışma Kurulu – 3 ay, yılda 2 toplantı, Ürün tasarım- 1 yıl	Toplantı, rehber yayın, araştırma raporları-danışmanlık, ürün tasarım	Ardahan Bld., Ardahan Valiliği, SERKA, TSO, özel sektör	Ardahan Valiliği (ilgili müdürlükler), Rahvan At Binicileri Derneği, TSO, ilgili sektör STK temsilcileri, işletme sahipleri
4-Başta çocuklar, gençler ve aileler olmak üzere ilde yaşayanların vakit geçirebilecekleri sosyal alanlar oluşturmak	Tesis içinde, yaş gruplarına göre rahvan at, yöre değerleri, kültürel ve doğal varlıklar temalı görsel ürünler (pano, heykel, vs.)	Ürün tasarım ve kurulum- 1 yıl, Etkinlikler- Sürekli	Etkinlik programı, tematik ürün tasarımı, etkinlikler	Ardahan Bld., Ardahan Valiliği, SERKA, TSO, özel sektör	Ardahan Valiliği (ilgili müdürlükler), Rahvan At Binicileri Derneği, TSO, il içi ve dışı STKlar,
5- İl dışı ziyaretçilerin ve Ardahan'lıların yararlanabilecekleri sosyal etkinlikler gerçekleştirmek	- Yaş gruplarına göre yıllık etkinlik programı - Dönemsel ve gruplara özel etkinlikler	Etkinlik Programı- Yıllık, Etkinlikler- sürekli	Etkinlik masrafları, duyuru, alana ulaşım,	Ardahan Bld., Ardahan Valiliği, SERKA, TSO, özel sektör	
6- İlin sahip olduğu yöresel lezzetlerin tanınırlığını sağlamak	- Yöresel gıda ve kültür ürünleri rehberleri - Yöresel ürün üretim ve sunum standartları - Yöresel ürün üretim işlikleri ve sergiler - Ardahan Yöresel Ürün Üretim ve İşletme Koop. Kuruluş ve işletmesi	Rehber- 1. yıl, Koop. 2. yıl, Standartlar-2.yıl, Sergiler- sürekli		Ardahan Bld., Ardahan Valiliği, SERKA, TSO, Kültür ve Turizm Bkn.	Ardahan Valiliği (ilgili müdürlükler), Rahvan At Binicileri Derneği, Ardahan TSO, Ardahan İl Özel İdaresi, Ardahan Üniversitesi, STK'lar, işletmeler

ARDAHAN

Rahvan At ve Atlı Sporlar Merkezi

TAHMINİ BÜTÇE ve KEŞİF ÖZETİ

Çizelge 10 : İşletme Dönemi Tahmini Bütçe Özeti (Yıllık)

TAHMİNİ GİDERLER	ADET	BİRİM MALİYET	TOPLAM MALİYET	AÇIKLAMA
1. İNSAN KAYNAKLARI				
1.1 Yönetim				
Yönetici	1	120.000 TL	120.000 TL	Merkez yöneticisi yıllık maaş+sosyal haklar
Sekreter	1	60.000 TL	60.000 TL	Yönetici sekreteri yıllık maaş+sosyal haklar
Muhasebeci	1	30.000 TL	30.000 TL	Kısmi zamanlı muhasebeci yıllık maaş+sosyal haklar
1.2. Teknik				
Veteriner Hekim	1	75.000 TL	75.000 TL	Veteriner hekim yıllık maaş+sosyal haklar
At Bakıcısı	1	60.000 TL	60.000 TL	At bakıcısı yıllık maaş+sosyal haklar
Binicilik Eğitmeni	1	60.000 TL	60.000 TL	Binicilik eğitmeni yıllık maaş+sosyal haklar
Teknisyen	2	60.000 TL	120.000 TL	Tesis bakım teknisyeni yıllık maaş+sosyal haklar
Sağlık Görevlisi	2	60.000 TL	120.000 TL	Tesis sağlık görevlisi yıllık maaş+sosyal haklar
1.3. Genel Hizmetler				
Hizmetli / Temizlik görevlisi	4	30.000 TL	120.000 TL	Merkez ve sosyal tesis hizmetli ve temizlik görevlisi yıllık maaş+sosyal haklar
Güvenik Görevlisi	2	45.000 TL	90.000 TL	Tesis güvenlik görevlisi yıllık maaş+sosyal haklar
Aşçı	2	45.000 TL	90.000 TL	Sosyal tesis aşçı ve yamak yıllık maaş+sosyal haklar
Garson	3	30.000 TL	90.000 TL	Sosyal tesis garson yıllık maaş+sosyal haklar
Ulaştırma sorumlusu- şöför	2	30.000 TL	60.000 TL	Merkez taşıma sorumlusu – şöför yıllık maaş+sosyal haklar
1.4. Ortak/ Dışarıdan hizmet				
İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanı	1	25.000 TL	25.000 TL	Kısmi zamanlı/ ortak iş sağlığı ve güvenliği uzmanı
2. İDARİ GİDERLER				
Temsil ve Ağırlama Giderleri	1	25.000 TL	25.000 TL	
3. TESİS İŞLETME MALİYETLERİ				
Su – Atıksu	1	10.000 TL	10.000 TL	Tesis su-atıksu maliyetleri
Enerji	1	12.000 TL	12.000 TL	Tesis enerji maliyetleri
İletişim (telefon, internet, vs.)	1	3.000 TL	3.000 TL	Tesis iletişim maliyetleri
Bakım-Onarım	1	15.000 TL	15.000 TL	Tesis yıllık bakım-onarım maliyetleri
Araç yakıt	1	150.000 TL	150.000 TL	Araç yakıt giderleri
Tüketim malzemeleri - ofis malzemeleri	1	10.000 TL	10.000 TL	Tesis yıllık tahmini sarf ve ofis malzemesi tüketimi
Tesis İşletme Maliyetleri Alt Toplamı			200.000.00	

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

TAHMİNİ BÜTÇE ÖZETİ

Çizelge 11: İşletme Dönemi Tahmini Bütçe Özeti (yıllık)

TAHMİNİ GİDERLER	ADET	BİRİM MALİYET	TOPLAM MALİYET	AÇIKLAMA
4. DIŞARIDAN SAĞLANAN HİZMETLER				
Etüt, araştırma, danışmanlık	1	100.000 TL	100.000 TL	Tesis yönetim planları, tanıtım stratejisi, kompos ve biyogaz vb. Araştırmalar için danışmanlık hizmet alımı
Denetim ve dış değerlendirme	1	20.000 TL	20.000 TL	Yıllık mali ve teknik denetim ve dış değerlendirme danışmanlık hizmet alımı
Tanıtım ve iletişim faaliyetleri	1	100.000 TL	100.000 TL	Tanıtım ve iletişim etkinlikleri, internet sayfası, duyurular, vb.
Dışarıdan sağlanan hizmetler ara toplamı			220.000 TL	
5. DEMİRBAŞLAR				
Araç satın alımı	2	200.000 TL	400.000 TL	Merkez etkinlikleri ve günlük ulaşım hizmetleri için 2 adet panelvan araç
Mobilya, bilgisayar ve teknik donanım	1	750.000 TL	750.000 TL	İdar birim ve sosyal tesis mobilya, bilgisayar ve teknik donanım, tefrişat maliyetleri
Demirbaşlar Alt Toplamı			1.150.000 TL	
GENEL TOPLAM				
1. YIL TOPLAM GİDERLER			2.595.000 TL	Yıllık toplam sabit giderler + ilk yıl demirbaş alımları
2. YIL ve SONRASI SABİT GİDERLER			1.225.000 TL	İkinci yıl başından itibaren tahmini sabit giderler (2019 değerleri ile)

Çizelge 12: Keşif özeti - Yaklaşık Maliyet İcmali (Genel)

NO	TANIMI	TUTARI
1	AHŞAP RESTORAN KAFE	367.582,93 TL
2	AT HARASI	737.379,53 TL
3	İHATE DUVARI	107.910,19 TL
4	TRİBÜN VE PİST DÜZENLEMESİ	219.377,50 TL
	TOPLAM	1.432.250,15 TL
	KDV (%18)	257.805,03 TL
	GENEL TOPLAM	1.690.055,18 TL

Çizelge 13: Öneri gelir getirici etkinlikler

MERKEZDE SUNULMASI ÖNERİLEN HİZMETLER
Sosyal Tesis (Yeme-içme) hizmetleri
Yöresel ürün satış ve sergi kiralama hizmetleri
Tanıtım, spor, sanat, kültür etkinlikleri
Atıcılık ve binicilik eğitim hizmetleri
Eğitsel hizmetler, kurslar, seminerler
Atlı gezi ve diğer etkinlikler
Hara kiralama ve at bakım hizmetleri

Tahmini bütçe özetinde sunulan tüm maliyet başlıklarının her yıl sonunda, oluşturulacak Merkez Yönetim Kurulu tarafından değerlendirilerek, bir sonraki yıl için özellikle sunulacak hizmetlerden tahsil edilecek ücretlerin, ilgili yılın mali koşulları, sağlanan ayni ve nakdi katkılar, proje ve dış kaynak gelirleri dikkate alınarak belirlenmesi önerilmektedir.

RAHVAN AT BİNİCİLİĞİ ve ATLI SPORLAR MERKEZİ UYGULANABİLİRLİK ARAŞTIRMASI

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- Akbulak, Cengiz, (2016)., Ardahan İlinde Kırsal Turizm Potansiyelinin Sayısallaştırılmış Swot Analizi İle Değerlendirilmesi, Humanitas, 2016; 4(7): 1-30
- Ardahan ili uygun yatırım alanları araştırması, Erdal ERTUĞRUL, 2004, ANKARA
- Ardahan Yatırım ortamı ve yapılabilecek yatırımlar araştırması, Sanayi Araştırma Ve Geliştirme Genel Müdürlüğü, 2005, ANKARA
- Çed Ve Çevre Hizmetleri Şube Müdürlüğü, Ardahan İli 2016 yılı Çevre Durum Raporu, 2016
- Çiftci, Emre., (2018), Türkgözü Sınır Kapısı'nın Ardahan ili üzerindeki ekonomik ve sosyal etkilerinin belirlenmesi, Yüksek Lisans Tezi Topçuoğlu vd, (2016), Ardahan ilinin Sosyo-ekonomik Yapısının Görünümü, Ardahan Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 3, Nisan 2016, ss. 131-142
- Çimen, Hüseyin., (2014) Ardahan'ın Turizm Potansiyeli, Karadeniz-Blacksea-Черное море dergisi, sayı, 21
- Ardahan Doğa Turizmi Master Planı, 2013
- Oral, İbrahim., (2010), Ardahan ilinin sosyo-ekonomik yapısının analizi, Yüksek lisans tezi, Erzurum
- SERKA, 2013., Ardahan'ın Sosyo-ekonomik Durumu Ve Uygun Yatırım Alanları
- SERKA, 2017., Ardahan Büyükşehir Hayvancılık Sektör Raporu Ve Eylem Planı
- Sivrikaya, Ömer., (2017), At Kültürü ve At Yarışları-Düzce Örneği, Sosyal bilimler enstitüsü, Karabük Üniversitesi, 2017, cilt7, sayı2
- Topçuoğlu, Abdullah., (2015), Ardahan Ve İçerdiği İllerinin Karşılaştırmalı Yapısal Analizi: Statik Girdi – Çıktı Modeli İle Bir Uygulama, Doktora tezi, Erzurum
- TÜİK, <https://biruni.tuik.gov.tr/ilgosterge/?locale=tr>
- TÜİK, <http://www.tuik.gov.tr/PreTabloArama.do?metod=search&araType=vt>
- TÜİK, 2013., Seçilmiş Göstergelerle Ardahan
- Ulunay, Refi Cevad., (n.d.), Eski Nakil Vasıtaları, Kişisel Arşivlerde İstanbul Belleği Taha Toros Arşivi, n.d.
- Yıldırım, İbrahim., (1999), Kavramsal ve Fonksiyonel açıdan Türklerde Yorga/Rahvan biniciliğinin Tarihsel gelişimi ve Türkiye'de geliştirme perspektifleri, Gazi beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi, 1999, sayı 2 s:43-58
- Yılmaz, Orhan ve Ertuğrul Mehmet., (2013), Atlarda Yürüyüş Çeşitleri ve Kusurları, Akademik Ziraat Dergisi, 2013; 2(1): 43-54
- Yüceer, Banu; Özarslan, Bora ve Özbeyaz, Ceyhan., (2016), Türkiye'de Rahvan Koşan Atlarda Fenotip Çeşitliliği, Ankara Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi, 2016, 63; 195-199
- Yücel, Mualla Uydu., (2010), Kazak Türklerinin Milli Oyunlarındaki At Yarışları, Acta Turcica Çevrimiçi Tematik Türkoloji Dergisi, 2010; 2(1), 353-376

